

SEKSUAALIKASVATUSMATERIAALIA RIPPIKOULUUN

Anna Ruokostenpohja
Opinnäytetyö, syksy 2010
Diakonia-ammattikorkeakoulu,
Diak Etelä, Järvenpää
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suun-
tautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) +
kirkonnuorisotyönohjaajan virkakel-
poisuus

TIIVISTELMÄ

Ruokostenpohja, Anna. Seksuaalikasvatusmateriaalia rippikouluun. Järvenpää, syksy 2010, 65 s., 4 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Järvenpää. Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyöntekijän virkakelpoisuus

Opinnäytetyön päämäärä oli tuottaa seksuaalikasvatusmateriaali rippikoulun työntekijöiden käyttöön. Työskentelymateriaalista muotoutui kokonaisuus, joka käsittelee nuorten näkökulmasta tunteita ja seksuaalisuutta kristilliseen uskoon pohjaten. Materiaali sisältää myös nuorille suunniteltuja keskustelukysymyksiä ja ehdotuksia aihetta kokoavaksi tehtäväksi. Työskentelymateriaalin oli tarkoitus olla sellainen, että jokainen rippikoulun työntekijä voi muokata materiaalia omiin ja ryhmänsä tarpeiden mukaisesti.

Opinnäytetyöni teoriaosuus koostuu rippikouluikäisen nuoren kehitysvaiheen tarkastelusta kehityspsykologian näkökulmasta ja konstruktivismista. Konstruktivismi on kognitiiviseen psykologiaan perustuva oppimiskäsitys, joka painottaa oppijan omaa aktiivisuutta ja sosiaalista vuorovaikutusta merkityksillisinä tekijöinä oppimisprosessissa. Rippikoulusuunnitelma 2001 taustalla vaikuttaa myös konstruktivistinen oppimiskäsitys. Työskentelymateriaalin tehtäviä suunnitellussa on pyritty ottamaan huomioon konstruktivistinen oppimiskäsitys.

Opinnäytetyön työstäminen alkoi alkuvuodesta 2010. Luettaessa teoriakirjallisuutta tehtiin samalla ensimmäisiä hahmotelmia työskentelymateriaalista. Ennen työskentelymateriaalin varsinaista kirjoittamista teetettiin Janakkalan seurakunnan rippikoulutyöntekijöillä kysely seksuaalikasvatuksesta rippikoulussa. Kyselyn tulosten avulla viimeisteltiin työskentelymateriaali vastaamaan työntekijöiden ajatuksia ja odotuksia. Työskentelymateriaalia testattiin yhdellä rippikoululeirillä kesällä 2010 Janakkalan seurakunnan työntekijöiden toimesta. Testauksen jälkeen kerättiin palautetta työntekijöiltä sekä opetukseen osallistuneilta nuorilta. Palautteen pohjalta suunniteltiin vielä viimeisiä muutoksia työskentelymateriaaliin. Kesän ja syksyn 2010 aikana teoriaosuus opinnäytetyöhön kirjoitettiin samalla kun työskentelymateriaalia viimeisteltiin.

Työskentelymateriaalin rakenne muuttui hieman kerätyn palautteen jälkeen. Muutamia sisältöön liittyviä seikkoja tarkennettiin ja työskentelymateriaalin nimi muutettiin. Palaute työskentelymateriaalista oli muuten positiivista. Myös nuorilta saatu palaute oli positiivista. Nuorten palautteista näkyi selvästi ihmetys, että seksuaalisuudesta puhutaan rippikoulussa.

Uudessa vuonna 2001 käyttöönotetussa rippikoulusuunnitelmassa mainitaan erikseen sisältökokonaisuutena seksuaalisuus ja sen käsitteleminen ja hyväksyminen. Työskentelymateriaali keskittyy seksuaalisuuden ja erityisesti siihen liittyvien tunteiden käsittelyyn ottaen huomioon myös kristillisen uskon.

Asiasanat: Seksuaalikasvatus, seksuaalisuus, rippikoulu, konstruktivismi

ABSTRACT

Anna Ruokostenpohja

Sexual education material for Confirmation School.

65 p., 4 appendices. Language: Finnish. Järvenpää, Autumn 2010.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The goal of this thesis was to produce sexual education material for the personnel in congregations. The material deals with sexuality and emotions from youngsters' point of view basing on Christian faith. The material includes and suggestions how to discuss the topic. The material ought to be adaptable for every group and its needs.

The main theories in my thesis are developmental psychology and constructivism. In this thesis developmental psychology concentrates developmental phase of a 15-yearold. Constructivism is a trend in cognitive psychology and it emphasises individual's activity and social interaction in learning process.

In spring 2010 the first versions of the material were planned and main source material was read. Before producing the final version of the material, the personnel of Janakkala congregation answered an enquiry concerning sexual education in Confirmation School. Based on results of this enquiry the final version of the material was written. In the summer 2010 the material was tested in confirmation camp in Janakkala congregation. Afterwards feedback was collected from the personnel and the youngsters. The last changes were made in the material. During autumn 2010 the theory part of this thesis was written

The feedback was mainly positive. Based on the feedback some changes were made. The feedback from the youngsters was also positive. They were surprised that sexuality was discussed in Confirmation School.

In year 2001 the new Confirmation Training curriculum was introduced. Sexuality is one content in it and it should be discussed during Confirmation School. The material focuses on dealing with sexuality and feelings around it. Keeping in mind the Christian faith and ethical viewpoints

Keywords: Sexual education, sexuality, Confirmation School, Constructivism

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TYÖN TAVOITTEET JA YHTEISTYÖTAHOT	6
3 TYÖN KESKEISET KÄSITTEET.....	7
3.1 Seksuaalisuus	7
3.2 Seksuaalikasvatus.....	8
3.3 Rippikoulu.....	10
3.3.1 Seksuaalikasvatus rippikoulussa	12
4 TYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	15
4.1 Kehityspsykologia.....	15
4.1.1 15-vuotiaan kehitysvaihe	16
4.1.2 Nuoren seksuaalisuuden kehittyminen	19
4.2 Konstruktivismi	22
5 KARTOITUKSEN TULOSTEN ANALYSOINTI JA TYÖSKENTELYMATE- RIAALIN SYNTY	25
5.1 Työskentelymateriaalin sisältö ja testaaminen	29
5.2 Palaute työskentelymateriaalista ja sen käytöstä	30
5.3. Palautteen perusteella tehdyt muutokset materiaaliin.	32
6 ARVIOINTI OMASTA OPINNÄYTETYÖPROSESSISTA.....	34
7 LOPUKSI	35
LÄHTEET	36
LIITTEET	39

Liite 1 Työntekijöille lähetetty kyselylomake

Liite 2 Kyselylomakkeen saatekirje

Liite 3 Palautekaavake opetukseen osallistuneille nuorille

Liite 4 Työskentelymateriaali

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni käsittelen seksuaalikasvatusta rippikoulussa ja pohdin kirkon mahdollisuuksia osaltaan vaikuttaa nuorten ajatuksiin ja asenteisiin seksuaalisuudesta. Työ tehtiin yhteistyössä Janakkalan seurakunnan kanssa produktiivisesti. Aloitin työstämisen teettämällä Janakkalan seurakunnan rippikoulu-työntekijöille kyselyn seksuaalikasvatuksen asemasta rippikoulussa. Kyselyjen vastausten pohjalta tuotin työskentelymateriaalin, joka pyrkii vastaamaan seurakunnan tarpeisiin. Työskentelymateriaalia testattiin rippikoulukäytössä ennen opinnäytetyöni prosessin etenemistä.

Kouluterveyskyselyiden tulosten perusteella yläasteikäisten nuorten tiedot seksuaaliterveydestä näyttävät parantuvan vähitellen 2000-luvun kuluessa. Tästä huolimatta edelleen vuosina 2008 ja 2009 20 prosenttia nuorista voidaan luokitella vastausten perusteella joukkoon, jolla tiedot seksuaaliterveydestä ovat huonot. (Luopa, Lommi, Kinnunen & Jokela 2010, 36.) Rippikoulu on foorumi, joka tavoittaa tänäkin päivänä vuosittain yli 80 prosenttia maamme 15-vuotiaista nuorista (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.a). Tämän tiedon valossa on mielestäni perusteltua tarkastella rippikoulun mahdollisuuksia vaikuttaa nuortemme hyvinvointiin järjestämällä seksuaalikasvatusta myös rippikoulussa. Seksuaalikasvatusmateriaalia erityisesti rippikoulun tarpeisiin ei ole helposti saatavilla. Kirkolla ei ole myöskään olemassa yhtenäistä linjaa, jonka mukaan seksuaalikasvatusta rippikouluissa voitaisiin toteuttaa. Kuitenkin vuonna 2001 käyttöön otetussa rippikoulusuunnitelmassa rippikoulun perusjakson, nuoren elämää koskevan kokonaisuuden keskeiseksi sisällöksi on muiden muassa kirjattu oman seksuaalisen identiteetin löytäminen, suhde omaan ja toisen seksuaalisuuteen, suhde toiseen sukupuoleen, avioliitto ja perheen perustaminen. (Elämä – Usko – Rukous. Rippikoulusuunnitelma 2001, 24.)

Opinnäytetyössäni pyrin tarjoamaan yhden mahdollisen tavan käsitellä seksuaalikasvatusta rippikoulussa. Työtä tehdessäni otin huomioon erityisesti nuoren iän ja kehitysvaiheen. Kehityspsykologian ohella taustateorianani oli konstruktivistinen oppimiskäsitys.

2 TYÖN TAVOITTEET JA YHTEISTYÖTAHOT

Idea opinnäytetyöhöni virisi kesällä 2009, kun työskentelin nuorisotyön kesätyöntekijänä Janakkalan seurakunnassa. Olin jo aiempina vuosina ollessani työssä seurakunnassa kiinnittänyt huomiota siihen, kuinka vaihtelevalla tavalla rippikouluissa käsitellään seksuaalisuutta nuorten kanssa. Perehtyäkseni itse aiheeseen olin vapaaehtoinen ohjaamaan kyseisen kokonaisuuden rippileireillä, joihin kesän aikana osallistuin.

Ensimmäisellä rippileirillä huomasin konkreettisesti, kuinka haastavaa on pitää oppitunti seksuaalisuudesta, rakkaudesta ja tunteista. Huomasin itse, etten ollut valmistautunut riittävästi, enkä miettinyt loppuun asti tunnin rakennetta, saati sisältöä. Tämän kokemuksen jälkeen päätin paneutua aiheeseen syvemmin ja luoda itselleni selkeän ja suunnitelmallisen tuntirungon. Perehtyessäni aiheeseen lukien erilaisia rippikoulun oppikirjoja, rippikoulusuunnitelmaa sekä muuta aiheeseen liittyvää kirjallisuutta innostuin ja ehdotin Janakkalan seurakunnan nuorisotyöntiimille opinnäytetyötä seksuaalikasvatuksen saralta. Seurakunta oli kiinnostunut työntekijöiden käyttöön tehtävästä materiaalista, jonka avulla voisi seksuaalisuutta ja tunteita käsitellä rippikoulussa.

Opinnäytetyöni tavoitteet muotoutuivat pikkuhiljaa yhteistyössä seurakunnan työntekijöiden kanssa. Tavoitteenani oli luoda materiaali, jonka avulla rippikoulun työntekijä voisi löytää itselleen luontevan tavan käsitellä seksuaalisuutta ja tunteita rippikoulussa nuorten kanssa. Materiaalin oli tarkoitus mahdollistaa seksuaalikasvatus, joka ei keskity sukupuoliyhteyteen, ehkäisyvalistukseen tai sukupuolitautien tunnistamiseen, vaan tunteisiin, vastuuseen ja oman itsen suojelemiseen välittäen myös kristillisiä arvoja lähimmäisenrakkaudesta sekä toisen ihmisen kunnioittavasta kohtelamisesta. Työskentelymateriaali on tehty Janakkalan seurakunnan kanssa yhteistyössä elämään ja toivottavasti myös säilymään rippikoulutyössä. Materiaali on sovellettavissa kenen tahansa käytettäväksi missä tahansa seurakunnassa.

3 TYÖN KESKEISET KÄSITTEET

Tämä raportti rakentuu kolmen keskeisen käsitteen muodostamaan viitekehyyseen. Keskeisten käsitteiden lisäksi raportin taustalla vaikuttavat taustateoriat, jotka esitellään myöhemmin. Nämä taustateoriat ovat kehityspsykologia ja konstruktivismi. Keskeisiksi käsitteiksi raportissa nousivat seksuaalisuus, seksuaalikasvatus ja rippikoulu. Tässä luvussa määrittelen käsitteet lähdekirjallisuuden avulla.

Keskeiset käsitteet liittyvät olennaisesti sekä tähän raporttiin, että työskentelymateriaaliin, jonka tuotin. Keskeisten käsitteiden määrittely auttaa jäsentämään työskentelymateriaalin sisältöä. Keskeiset käsitteet esiintyvät sekä raportissa, että työskentelymateriaalissa usein. Tämän takia raportin alkuvaiheessa selvitän, mitä käsitteet tarkoittavat juuri tässä kontekstissa. Jokainen keskeinen käsite on laaja kokonaisuus jo itsessään ja tässä raportissa esitellään vain yksi näkökulma siitä, kuinka käsitteet voi määritellä.

3.1 Seksuaalisuus

Seksuaalisuus on sisäinen ominaisuus, joka vaikuttaa kaikissa meissä. Se on vahva osa minuutta sekä keskeinen osa persoonallisuutta ja se muokkautuu jokaisen yksilön omien kokemusten, yhteisön tapojen ja kulttuurinormien mukaan. Seksuaalisuus ja seksi mielletään usein synonyymeiksi, mutta se on virheellinen kuvitelma. (Bildjuschin & Ruuhilahti 2008, 10) Seksuaalisuutta on aikojen saatossa määritelty monin eri tavoin. Seksuaalisuutta voidaan tarkastella useista eri näkökulmista. Tässä raportissa keskeisiksi näkökulmiksi nousevat ajattelun taso ja tunteiden taso.

Seksuaalisuus on laaja käsite, joka voidaan jakaa karkeasti kolmeen ulottuvuuteen, ajattelun tasolle, tunteen tasolle sekä biologian tasolle. Näitä kolmea tasoa ei kuitenkaan voi erottaa toisistaan, vaan ne vaikuttavat yhtenä kokonaisuutena koko elämän. Seksuaalisuus liittyy kiinteästi itsetuntoon ja itsensä hyväksymiseen. Seksuaalisuuden avulla ihminen käy läpi monia kysymyksiä, kuten

sitä olenko rakastettu, hyväksyty ja riittävä. Se tyydyttää myös jokaisen ihmisen kokemia itsensä arvokkaaksi tuntemisen ja rakastetuksi tulemisen tarpeita. (Cacciatore 2007, 178.) Kirjassaan ”Huomenna pannaan pussauskoppiin” lastenpsykiatri Raisa Cacciatore määrittelee seksuaalisuuden eri tasoja muun muassa näin. Ajattelun tasolla seksuaalisuus on asenteita ja arvoja, eettisiä ja uskonnollisia periaatteita, uskomuksia ja luuloja, pohdintaa ja päätöksiä. Se voi myös olla fantasioita ja mielikuvitusta sekä ajatusten punnitsemista painostustilanteessa. Tunnetason seksuaalisuus ilmenee myös muina tunteina kuin nautintona, jopa keskeisempiä ovat rakkaus, hellyys ja halu tehdä hyvää. Usein tunnetasolla seksuaalisuuteen liittyy myös pelko, häpeä, syyllisyys, ahdistus ja muut vastaavat tunteet, niitä voi oppia kaikesta huolimatta hallitsemaan. Läheisyys ja yhteenkuuluvuus ovat myös keskeisiä tunteita. Biologisesti seksuaalisuus on ihmisen vietti lisääntyä, siihen liittyy kuitenkin myös erottamattomasti kehitysvaiheeseen ja ikätasoon sidonnaiset tarpeet ja tehtävät. (Cacciatore 2007, 179.)

Hyvin samankaltaisesti seksuaalisuutta määritellään erityisesti nuorten seksuaalikasvatusta varten kirjoitetussa oppaassa. Seksuaalisuutta voi olla kaikki aistillisuus ja mielihyvä, joka liittyy ihmisenä, miehenä ja naisena olemiseen ja sen kokemiseen. Jokaisen ihmisen seksuaalisuus määrittyy eri tavalla. Omaan seksuaalisuuteen liittyvät kiinteästi omat kokemukset, tuntemukset sekä ympäristön vaikutukset. Tästä johtuen yksilön seksuaalisuutta voidaan pitää ominaisuutena, joka kasvaa ja kehittyy yksilön elämäkokemuksen myötä. Seksuaalisuus nähdään voimavarana, joka mahdollistaa ihmisten välisiä fyysisiä ja psyykkisiä siteitä ja toisaalta seksuaalisuutta voi kokea myös yksin. Seksuaalisuuden kokeminen myönteisesti, ilman häpeää tai pelkoa on yksi osa ihmisen hyvinvointia ja terveyttä. (Bildjuschin & Malmberg 2000, 17–18.)

3.2 Seksuaalikasvatus

Seksuaalikasvatus sanana voi herättää monissa ihmisissä ikäviä assosiaatioita. Tämä voi johtua omista huonoista kokemuksista takavuosilta tai vääränlaisesta mielikuvasta seksuaalikasvatuksen sisällöistä. Nykyään kiinnitetäänkin entistä

enemmän huomiota siihen, minkälaista seksuaalikasvatusta nuorille tarjotaan. Seksuaalikasvatuksen tulee kehittyä yhteiskuntamme kehityksen mukana. Suurella todennäköisyydellä esimerkiksi kymmenen vuotta sitten tuotettu seksuaalikasvatusmateriaali on jo auttamattomasti vanhentunutta. Vähintään joka toinen vuosi olisi suositeltavaa tarkistaa uusimmat tutkimukset ja suositukset seksuaalikasvatuksen aihepiirissä, jotta seksuaalikasvatuksen periaatteet pysyisivät ajantasaisina (Bildjuschin & Ruuhilahti 2008, 24.)

Väestöliiton vuonna 2001 julkaisemassa raportissa ”koululaisten tiedot seksuaaliterveydestä” todetaan, että 2000-luvulla tulisi luoda uudenlainen seksuaalikasvatuskulttuuri. Etenkin 8. ja 9. luokkalaisten seksuaalikasvatuksessa pitäisi ottaa huomioon nuorten oikeudet, vastuu ja vuorovaikutustaidot. Seksuaaliterveyden teemaan kuuluvat kiinteästi myös tunteet, kyky hallita tunteitaan, ihmissuhdetaidot sekä arvot ja asenteet. (Kontula, Cacciatore, Apter, Bildjuschin, Törhönen, Koski & Tiilo 2001, 99-100.) Tutkittaessa seksuaalikasvatuksen vaikutuksia on huomattu, että seksuaalikasvatus vähentää nuorten riskinottoa valintatilanteissa. Hyvää ja laadukasta seksuaalikasvatusta tulee olla riittävästi. Nuorten virheelliset luulot vähentyvät hyvän seksuaalikasvatuksen myötä. Hyvän seksuaalikasvatuksen katsotaan myös vähentävän kiusaamista sekä syrjimistä ja vastavuoroisesti lisäävän suvaitsevaisuutta. (Bildjuschin & Ruuhilahti 2008, 21.)

”Seksuaalikasvatuksen tehtävä on jakaa sitä tietoa seksuaalisuudesta ja seksistä, jota nuori tarvitsee tehdäkseen seksuaaliterveytensä ja mielihyvänsä kannalta hyviä valintoja.” Näin määrittelevät seksuaalikasvatuksen tavoitteet Bildjuschin ja Malmberg kirjassaan ”Kerro meille seksistä. Nuoren seksuaalikasvatus”. (Bildjuschin & Malmberg 2000, 10.) Myös teoksessa ”Seksiä vaatteet päällä” tavoitteet mielletään hyvin samankaltaisiksi. Hyvän seksuaaliterveyden saavuttaminen ja ylläpitäminen on yksi seksuaalikasvatuksen itsestäänselvistä tavoitteista. Lisäksi tavoitteissa mainitaan nuorten kyky kokea seksuaalisuus positiivisena voimavarana, josta jokaisella on itsemääräämisoikeus. (Bildjuschin & Ruuhilahti 2008, 23.) Seksuaalikasvatuksen tulisi olla yhtä monipuolista kuin ihmisen seksuaalisuuden. Käytännössä tämä tarkoittaa, että pelkästään sukupuolitautien ja ehkäisymenetelmien käsitteleminen ei riitä vaan nuorten kanssa pitäisi keskittyä myös psyykkisten, sosiaalisten ja henkisten muutosten merki-

tykseen ja puhua niistä nykyistä enemmän. (Bildjuschkin & Malmberg 2000, 11-12.) Nykyajan seksuaalikasvatus ei rajoitu vain koulun opetustunteihin, vaan sitä antaa jokainen nuoren elämässä läsnä oleva läheinen, tuttu ja turvallinen aikuinen. Seksuaalikasvatukseen sisältyy myös elämän taitojen opettelu, sekä erityisesti ihmiseksi kasvaminen. Nuoret mallioppivat asioita lähellä olevilta aikuisilta ja soveltavat näitä saamiaan esimerkkejä tulevissa seurustelu- ja parisuhteissaan. (Aho, Kotiranta-Ainamo, Pelander & Rinkinen 2008, 39.)

3.3 Rippikoulu

Rippikoulu määritellään osaksi kirkon tarjoamaa, ihmisen eliniän kestävää kasteopetusta. Rippikoulun kirjattu yleistavoite on rippikoululaisen vahvistuminen siinä uskossa kolmiyhteiseen Jumalaan, johon hänet on pyhässä kasteessa otettu, kasvaminen rakkaudessa lähimmäiseen ja eläminen rukouksessa ja seurakuntayhteydessä. Rippikoulussa annettava opetus perustuu katekismukseen, joka on voimassa oleva kristinoppi. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.b.)

Rippikoulun toteusta ohjaa vuonna 2001 käyttöön otettu rippikoulusuunnitelma. Se linjaa muun muassa rippikoulun kestosta ja ryhmäkoosta. Tällä hetkellä rippikoulun minimikesto on puoli vuotta ja opetuksen tuntimäärä on 80 tuntia. Rippikouluryhmäkoon vahva suositus on 25 nuorta, eikä sitä tulisi ylittää ilman vankkoja perusteluja. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 41.) Rippikoulun määrätystä kestosta voi panna heti merkille, että rippikoulu sisältää myös paljon muuta, kuin rippileirin. Puolen vuoden kesto lasketaan rippileiriryhmän ensimmäisestä tapaamisesta ryhmän konfirmaatioon. Rippikouluopetusta harjoitetaan jo ennen leiriä erilaisissa yhteisissä tapaamisissa ja opetustilanteissa, jotta vaadittu 80 tunnin tuntimäärä saadaan täyteen.

Rippikoulusuunnitelma 2001 on uusin rippikoulun opetussuunnitelma ja se käsittelee tarkemmin rippikoulun kirjattua yleistavoitetta. Yleistavoitteen lähtökohdaksi nähdään Raamatussa Jeesuksen antamat kaste- ja lähetyskäsky sekä rakkauden kaksoiskäsky. Nämä käskyt ovat antaneet kirkolle sen kaste- ja opetustehtävän, jota rippikoulu noudattaa.

Minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä. Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni: Kastakaa heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heitä noudattamaan kaikkea, mitä minä olen käskenyt teidän noudattaa. Ja katso, minä olen teidän kanssanne kaikki päivät maailman loppuun asti. (Matt. 28: 18-20)

Rakasta Herraa, Jumalaasi, koko sydäimestäsi ja sielustasi, koko voimallasi ja koko ymmärrykselläsi, ja lähimmäistä niin kuin itseäsi. (Luuk. 10:27)

Rippikoulusuunnitelma 2001 painottaa yleistavoitteen lisäksi kasteen merkitystä rippikoulun opetuksen perustana. Rippikoulussa annettava kasteopetus on luonteeltaan kastemuistutusta, jossa kasteen merkitystä tehdään selvemäksi rippikoululaisille. Kasteessa saamme armon ja meille lahjoitetaan usko sekä Pyhän Hengen osallisuus. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 18-19.) Rippikoulun kasteopetuksen merkityksellisyyteen pohjaa ajatuksensa myös Jari Jolkkonen artikkelissaan, joka tarkastelee rippikoulua ja sen asemaa luterilaisen kasteteologian näkökulmasta. (Jolkkonen 2004) Luterilaisen kirkon sakramentit kaste ja ehtoollinen kertovatkin Jolkkosen mielestä olennaisen rippikoulusta ja konfirmaatiosta.

Rippikoulu ja konfirmaatio sijoittuvat ajallisesti sekä uskonnollisesti kahden sakramentin väliin. Jolkkonen selkiyttää ajatuksensa jatkumolla, joka myötäilee myös ihmisen elinkaaren aikajanaa. Kasteessa ihminen saa uskon lahjan ja tulee osalliseksi Kristuksen kirkosta. Rippikoulu sijoittuu yleensä aikaan jälkeen kasteen, ennen konfirmaatiota, jolloin rippikoulun tehtävä on vahvistaa nuorta kasteessa saadussa uskossa. Rippikoulu huipentuu konfirmaatioon, jolloin rippikoulun käynyt tunnustaa uskonsa, saa Jumalan siunauksen, sekä kokee seurakuntayhteyden. Konfirmaation jälkeen nuori on oikeutettu osallistumaan itsenäisesti ehtoolliselle. Ehtoollinen sakramenttina on yksi olennaisin kristillisen uskon harjoittamisen muoto, jossa yhteys Kristukseen ja muihin kristittyihin on vahvasti läsnä. (Jolkkonen 2004, 10.)

3.3.1 Seksuaalikasvatus rippikoulussa

Rippikoulusuunnitelma 2001 linjaa seksuaalisuuden ja sen käsittelemisen yhdeksi rippikoulun opetussuunnitelman osaksi. Seksuaalisuuden käsitteleminen kuuluu rippikoulusuunnitelman mukaan rippikoulun perusjaksolle osioon, joka käsittelee nuoren oman elämän kysymyksiä. Tämän osion tavoite on saada nuori pohtimaan vastauksia omaa elämäänsä askarruttaviin kysymyksiin. Käsiteltäviä aiheita pitäisi pyrkiä pohtimaan niin nuoren oman elämän kannalta, kuin kirkon uskon merkityksen ja sisällön kautta. Keskeiseksi sisällöksi perusjakson ”nuoren elämä” -kokonaisuudessa on määritelty nuoren kehitysvaiheeseen liittyvät kysymykset, ajankohtaiset ja tulevaisuuteen suunnatut kysymykset ja elämän peruskokemukset. Nuoren kehitysvaiheeseen liittyvien kysymysten kohdalla erikseen mainitaan oman seksuaalisen identiteetin löytäminen, suhde omaan ja toisen seksuaalisuuteen, suhde toiseen sukupuoleen, avioliitto ja perheen perustaminen. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 23-24.) Rippikoulusuunnitelma on puitesuunnitelma, jonka suuntaviivoja noudatellen paikallisseurakunnissa voidaan suunnitella ja toteuttaa rippikouluja. Suunnitelma on tehty erityisesti silmällä pitäen 14–15-vuotiaita nuoria ja heidän kehitystään. Rippikoulusuunnitelman tavoitteena on antaa samanlainen pohja koko ikäluokan rippikouluille. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 5.) Tällaisen suunnitelman olemassaolon pitäisi käytännössä tarkoittaa sitä, että jokaisessa rippikoulussa käsiteltäisiin seksuaalisuutta ja näin ollen annettaisiin seksuaalikasvatusta. Näin ei kuitenkaan kokemuksini mukaan ole. Rippikoulusuunnitelma 2001 ei myöskään millään tavalla linjaa sitä, mitä tai minkälaista seksuaalikasvatusta rippikoulussa tulisi antaa. Tämä on erittäin haasteellista työntekijöille, joilla ei ole selvää yhtenäistä linjaa siitä, miten seksuaalisuudesta rippikoulusta voitaisiin keskustella.

Kirkkohallituksessa vaikuttava kirkon keskushallinnon työalasihteeri Jarmo Kokkonen vastaa kirkon keskushallinnossa rippikoulutyöstä ja seurakuntakasvatuksesta sekä toimittaa Kristillinen kasvatus -lehteä. Kokkonen on kirjoittanut paljon seksuaalisuuden käsittelemisestä rippikoulussa. Suomen evankelisluterilaisen kirkon verkkosivuilla Kokkonen on kommentoinut rippikoulun seksuaalikasvatusta uutisessa ”rippileiri on nuoren kesän kohokohta”. Kokkonen näkee seksuaalikasvatuksen olennaisena osana ihmiseksi kasvattamista, jonka takia se kuuluu

myös rippikoulun opetusohjelmaan. Rippikoulussa on mahdollisuus luoda tiivis yhteisöllinen sekä turvallinen ilmapiiri, jossa nuori uskaltaa keskustella asioista omana itsenään. Rippikoulun seksuaalikasvatuksen on tarkoitus täydentää koulun terveydentiedon opetusta ja syventää sitä koskemaan erityisesti tunnetaitojen oppimista ja kehittämistä. Vastuullisuuden oppettaminen on olennainen osa rippikoulun seksuaalikasvatusta. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.c.)

Seksuaalikasvatus on haasteellinen aihe jokaiselle kasvattajalle. Nuoret kaipaavat lisää tietoa ja enemmän puhetta tunteista, mutta yhteistyö esimerkiksi koulun ja kirkon välillä on vähäistä, jollei olematonta. (Kokkonen i.a.a.) Nuorten tiedonhalua ja tarvetta puhua seksuaalisuuteen liittyvistä asioista turvallisessa ympäristössä tukee Euroopan eri maissa tehty rippikoulututkimus. Suomessa tehdyissä kyselyissä rippikoulun tärkeistä sisällöistä nuoret asettivat kehon ja seksuaalisuuden kolmanneksi tärkeimmäksi sisältökokonaisuudeksi rippikoulussa (Innanen, Niemelä & Porkka 2010, 158).

Parhaimmillaan kokonaisvaltaisessa, koko ihmiskuvan huomioon ottavassa seksuaalikasvatuksessa luodaan pohjaa kestäville parisuhteille ja edistetään perheiden hyvinvointia (Kokkonen i.a.a.) Median osuus nuorten asenteissa seksuaalisuudesta on kiistaton. Media voi luoda nuorille virheellisen käsityksen seksuaalisuuden luonteesta. Media usein näyttää seksuaalisuuden välineenä, jonka avulla voi saavuttaa omia itsekkäitä tarkoituksiaan. Osaksi mediastakin johtuen nuorilla on tänä päivänä paljon irrallista tietoa seksuaalisuudesta, mutta ei vielä välttämättä ymmärrystä käsitellä sitä. Kokkosen mukaan rippikoulun seksuaalikasvatuksen mahdollisuudet liittyvät muun muassa erityisesti virheellisen ja irrallisen tiedon korjaamiseen ja jäsentämiseen. Käsitteiden, kuten seksuaalisuus, seksuaalinen identiteetti, intimitteetti ja seurustelu avaaminen rippikoulussa voi olla hyödyllistä. Nuoret eivät tarvitse tarkkoja määritelmiä, vaan heille on annettava tilaa keskustella ja aikaa täydentää omia aikaisempia tietojaan. Toinen rippikoulun seksuaalikasvatuksen avaintekijä on antaa nuorille mahdollisuus käsitellä omia tunteitaan. Nuoret kokevat tunteita laidasta laitaan ja aikuisen kanssa niistä keskustelu ja kokemuksen jakaminen auttavat nuorta hyväksymään omatkin tunteensa. Rippikoulussa tulisi myös pystyä yhdistämään

seksuaalisuus kiinteästi ihmisen hengelliseen ulottuvuuteen. Rakkaus ja seksuaalisuus Raamatussa on hyvä pitää opetuksessa läsnä. (Kokkonen i.a.b.)

Kokkonen kirjoittaa artikkelissaan myös työntekijöiden roolista seksuaalikasvat-
tajina. Keskusteluihin on hyvä varautua etukäteen ja Kokkonen painottaakin,
että rippikoulusta vastaavien aikuisten tulisi ennen rippikoulua keskustella kes-
kenään seksuaalisuuteen liittyvistä teemoista. Samalla kun käydään läpi, mitä
halutaan opettaa on mahdollisuus harjoitella luontevaa keskustelua seksuaali-
suudesta ennen nuorten eteen astumista. Nuoret ovat valmiita keskustelemaan
seksuaalisuudesta, mutta vaistoavat myös herkästi epäaidon tai vaivaantuneen
ilmapiirin. Jos ilmapiiri on jännittynyt opetuksesta ei jääkkään mieleen sisältö,
vaan hämmennys siitä, miksi aihe vaivasi aikuista. (Kokkonen i.a.b.)

4 TYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Tämän raportin teoreettinen viitekehys rakentuu kahden pääteorian varaan. Määriteltyäni ensin lyhyesti ensimmäisen teorian, kehityspsykologian, tarkastelen sitä tarkemmin 15-vuotiaan nuoren kehitysvaiheesta käsin. Nuoren seksuaalisuuden kehittyminen käsitellään erillään toisessa alaluvussa. Toinen taustalla vaikuttava teoria on konstruktivismi. Konstruktivismi on kognitiiviseen psykologiaan perustuva oppimiskäsitys, jota myös rippikoulusuunnitelma 2001 käyttää taustateorianaan.

Teoriat näkyvät myös tuottamani työskentelymateriaalin taustalla. Työskentelymateriaali on pyritty rakentamaan niin, että sen tehtävät ja keskustelukysymykset on laadittu ottaen huomioon 14–15-vuotiaan nuoren kehitysvaihe. Konstruktivistinen oppimiskäsitys ohjaa kaikkia työskentelymateriaalin tehtäviä. Tehtävät on suunniteltu vastaamaan oppimiskäsityksen ajatusta sosiaalisen vuorovaikutuksen merkityksestä oppimisprosessissa.

4.1 Kehityspsykologia

Kehityspsykologia on psykologian haara, jonka tehtävänä on tutkia ihmisen elämänkaaren psyykkisiä muutoksia. Kehityspsykologia lähestyy ihmistä psykofyysis-sosiaalisena kokonaisuutena ja tarkastelee psyykkisten muutosten vaikutuksia ja yhteyksiä biologiseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Kehityspsykologia tutkii nimenomaan yksilön kehitystä, tällöin keskitytään ihmisen koko eliniän kattavaan kehitykseen. Kehityspsykologiassa kehitystapahtumia tarkastellaan ikäkausittain ja tämän takia itsenäisiksi tutkimusalueiksi ovat muodostuneet lapsi- ja nuorisopsykologia, kasvatopsykologia, aikuisiän psykologia ja vanhenehmissen ilmiöiden tutkinta. (Vilkko-Riihelä 2006, 186.)

Kehityspsykologian näkökulmasta yksilön kehitystä voidaan seurata kahdella tavalla, joko seuraamalla kehityksen eri osa-alueita tai havainnoimalla toiminnan ohjauksen vaiheita. Kehityksen eri osa-alueet ovat motorinen ja fyysinen kehitys, kognitiivinen kehitys, sosioemotionaalinen kehitys ja persoonallisuuden

kehitys. (Pakarinen & Roti 1989, 8.) Kuten aiemmin on mainittu, kehityspsykologia tutkii psyykkisten muutosten suhdetta biologiseen sekä sosiaaliseen kehitykseen. Sama malli toteutuu Pakarisen ja Rotin kehityksen osa-alueiden tarkastelussa. Persoonallisuuden kehityksen kautta tutkitaan sosioemotionaalista kehitystä (ihmissuhteet ja tunteet) sekä kognitiivista ja motorista kehitystä (muun muassa havaitseminen, ajattelu, muisti ja liikkuminen).

Toiminnan ohjauksen vaiheet – malli lähestyy tutkimuskohdetta kuvaamalla toimintoja, jotka yksilössä viriävät. Yksilö ohjaa itse osatoimintojansa aktiivisesti psyykkisen itsesäätelyn kautta. Osatoiminnoista muodostuu halluttu toiminnan kokonaisuus. Toiminta jaetaan yleisimmin kolmeen päätyyppiin. Kognitiivisiin toimintoihin kuuluvat ajattelu ja kieli, motivationaalisiin toimintoihin kuuluvat esimerkiksi tunteet. Kolmas ryhmä on toimeenpanotapahtumat, johon kuuluu muun muassa motoriikka. Toiminnan ohjauksen vaiheiden – mallissa sosialisatio on kehityksen avain. Lapsi oppii näkemästään ja kokemastaan aikuisten kautta. Mallioppimalla lapsi oppii psyykkisen itsesäätelyn ja pystyy hallitsemaan itseään ja toimintaansa. Sosialisatiossa lapsi omaksuu myös ympäröivän yhteiskunnan arvot ja asenteet. Persoonallisuuden kehitys nähdään aktiivisena prosessina, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. (Pakarinen & Roti 1989, 9-10.)

4.1.1 15-vuotiaan kehitysvaihe

Nuoruus määritellään yleisimmin sijoittumaan ikävuosien 12 ja 25 väliin. Tämä ajanjakso jaetaan useimmin kolmeen eri vaiheeseen: varhaisnuoruuteen, keskiai varsinaisnuoruuteen ja myöhäisnuoruuteen. Kehityksellisesti nuori elää vaativaa aikaa elämässään. 15-vuotias nuori kohtaa monia muutoksia, jotka liittyvät fyysisiin, psyykkisiin ja sosiaalisiin ominaisuuksiin. (Vilkkö-Riihelä 2006, 242-243.)

Jean Piagetin ajattelun kehityksen teorian mukaan 15-vuotias nuori elää formaalisten operaatioiden vaiheessa, joka saavutetaan 12–16 vuoden iässä. Tässä vaiheessa nuoren ajattelu ei enää kiinteästi riipu ympäröivästä todellisuudesta. Päätteilyyn eivät enää vaikuta vain koetun hetken havainnot, vaan

loogisten sääntöjen ja symboliikan osuus lisääntyy. Nuori alkaa ymmärtää abstrakteja käsitteitä ja kykenee tarkastelemaan asioita useista näkökulmista. Tämän myötä nuori pystyy hyväksymään, ettei absoluuttista totuutta ole usein olemassa. Objektiiivinen ajattelu kehittyy. Moraaliset ja eettiset asiat askarruttavat ja tulevat osaksi nuoren maailmankuvaa. (Vilkko-Riihelä 2006, 215). Piagetin ajattelun kehityksen teoria on kiistatta vanha, mutta sitä voidaan kuitenkin pitää kehysteorianana, jonka mukaan lapsen ajattelun kehityksen ajatellaan etenevän. Teoria on saanut paljon kritiikkiä tiukasta ikävaihesidonnaisuudesta. Nykytiedon valossa kuitenkin osataan ottaa teoriaa tarkasteltaessa huomioon yksilön oma kehitys. Ympäristön ja virikkellisyyden vaikutus ajattelun kehitykseen on voitu todeta, tällöin lapsi voi ikävaiheestaan riippumatta olla ajattelun kehityksessä joko edellä tai jäljessä.

Nuorten kehitysvaiheen keskeisiä sisältöjä on määritelty monen eri teorian avulla. Esimerkiksi tunnettu Erik. H. Eriksonin psykososiaalisten kriisien teoria keskittyy nuoruusiässä identiteetin saavuttamiseen tai roolien hajaantumiseen. Nuori vastaa kysymykseen: ”Kuka minä olen?”. Onnistunut kehityskriisi johtaa oman identiteetin suotuisaan muotoutumiseen, kun taas itsestään epävarmat ja paikkaansa etsivät nuoret voivat ajautua roolien hajaannukseen. (Vilkko-Riihelä 2006, 255.) Tässä raportissa keskityn kuitenkin hieman uudempiin nuoruuden kehitysvaihetta käsitteleviin teorioihin, jotka pureutuvat tarkemmin nuoren kehityksen sisältöihin.

Väestöliiton julkaisemassa ”Puhutaan seksuaalisuudesta” -kirjasessa esitellään nuorisopsykiatrian professori Veikko Aalbergin ja lastentautiopin professori Matti A. Siimeksen luoma malli nuoruuden kehitysvaiheesta. Aalberg ja Siimes muokkaavat Eriksonia ja toteavat nuoruuden tärkeäksi päämääräksi identiteetin muodostumisen ja itsenäistymisen. Aalberg ja Siimes katsovat kolmen eri kehitystehtävän johtavan tähän päämäärään. Ensimmäinen kehitystehtävä on itsenäistyminen ja irrottautuminen omista vanhemmista. Toinen keskeinen tehtävä on jäsentää oma seksuaalinen identiteetti, jotta näin voi tapahtua nuoren täytyy käydä läpi puberteetti ja selvittää sen aiheuttamista hämmentävistä tunteista. Kolmas kehitystehtävä on sosiaalinen sopeutuminen yhteiskuntaan. Nuoren tulee löytää yhteiskunnassa oma paikkansa ja kokea olevansa osa jotakin sosi-

aalista yhteisöä. Tämä vaikuttaa positiivisesti nuoren itsetunnon kehittymiseen. Sosiaalisen kanssakäymisen kautta nuori peilaa omaa elämäänsä. (Aho ym. 2008, 12.)

Ikävaiheiden kriisit kirjassaan yhteiskuntatieteiden dosentti ja filosofi Kari E. Turunen käsittelee myös nuoruuden kehitysvaihetta. Turunen käsittelee nuoruuden sisäistä kehitystä kolmen pääotsikon avulla. Ympäristölle herkistyminen, itsenäistyminen ja tunteiden avartuminen leimaavat nuoren murrosikäisen kehitystä. (Turunen 2005, 116.)

Ympäristölle herkistyminen avaa nuorelle yhteiskunnan todellisuuden syvällisemmin kuin ennen. Se myös koskettaa nuoren elämää nyt omakohtaisesti. Yhteiskunta ja sosiaaliset verkostot asettavat vaateita tietynlaiselle käyttäytymiselle. Sosiaalinen paine ohjaa nuorta käyttäytymään oletettujen vaatimusten mukaan, sillä hyväksytyksi tuleminen on entistä suurempi. Nuori joutuu usein ristiriitaiseen tilanteeseen, koska hän ottaa vastaan vaateita useista eri sosiaalisista ryhmistä. Kavereiden odotukset käyttäytymiselle ovat harvoin samat kuin vanhempien tai vaikkapa valmentajien. Avainsanat ympäristölle herkistymisessä ovatkin huuma ja uhma. Nuori elää elämänvaihettaan täysillä ja kokee pakottavaa tarvetta olla hyväksyty tietyissä konteksteissa. Nämä uudet elämänsisällöt kasvattavat nuorta ja hän kehittyy ympäristön rakenteiden keskellä ja niiden yhteydessä. Nuoren ajattelu kehittyy ja elämänpiiri laajenee. Hän on yhä tietoisempi yhteiskunnan rakenteista. Henkisesti nuori on tässä vaiheessa usein varautunut erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Tätä kehityksen vaihetta leimaavat häpeän ja syyllisyyden tunteet, joiden kanssa nuori oppii toimimaan. Aikuisten kasvattajien tulee olla tietoisia siitä, että nuoren mieli on erityisen herkässä tilassa. (Turunen 2005, 116-126.)

Toinen sisäisen kehityksen vaihe on itsenäistyminen. Vanhemmat ja muut lapsen elämässä vaikuttaneet aikuiset ovat tähän asti olleet jonkin asteisessa valtasuhteessa lapseen. Heidän elämäntapansa ja toimintansa ovat tahattomasti jäsentäneet lapsen elämää. Jotta nuori voi itsenäistyä täytyy hänen päästä irti tällaisesta valta-asettelusta. Tässä vaiheessa tunteena vaikuttaa viha. Vihan avulla nuori uusii valta-asetelmia omassa elämässään. Itsenäistyminen omista

vanhemmista vaatii lähes poikkeuksetta vihan tunteita ja purkauksia, ne voivat olla joko näkyviä tai nuoren mielessä kyteviä. Läpikäytyään tämän kaltaisen prosessin nuori on onnistunut rakentamaan itselleen suojatun persoonan, joka ei ole ulkopuolisten hallittavissa. Kolmas pääotsikko, tunteiden avaruus liittyy kiinteästi nuoren seksuaaliseen kehitykseen. Seksuaalisuuden kehittymisen myötä tunteiden kirjo kasvaa. Tunteet eivät vain lisäänty vaan ne syventyvät. Yhtäkkiä nuoren tunteet ovat pakahduttavan voimakkaita ja ne vaikuttavat persoonallisesti. Tähän liittyen nuoruuteen voidaan katsoa liittyvän eräänlainen tunnenälkä, nuori haluaa kokea jotain suurta ja merkittävää. Tunteet paisuvat ja murrosiän kuohuntavaihe on välttämätön. (Turunen 2005, 116-126.)

Työskentelymateriaalia tehdessäni otin huomioon nuoren ikävaiheen ja sen kehityksen. Keskustelukysymykset on pyritty rakentamaan sellaiselle pohjalle, jonka rippikouluikäinen nuori pystyy omalla ajattelun tasollaan prosessoimaan. Tehtäviä on koottu monesta eri näkökulmasta. Työskentelyä rakentaessaan työntekijä voi ottaa huomioon oman ryhmänsä kehitystason ja valita siihen sopivia sisältöjä ja tehtäviä. Isossa rippikouluryhmässä nuoret ovatkin todennäköisesti kehityksellisesti hyvin eri vaiheissa ja vaihtelu on suurta. Tämä on myös seksuaalikasvatuksen haaste rippikoulussa. Opettajan täytyy olla herkkä sille, minkälaista seksuaalikasvatusta ryhmä on valmis ottamaan vastaan. Tämän takia työskentelymateriaali on pyritty tekemään mahdollisimman helpoksi muokata kunkin ryhmän tarpeisiin.

4.1.2 Nuoren seksuaalisuuden kehittyminen

Seksuaalisuus on ihmisessä synnynnäinen ominaisuus. Sen kehittyminen ja herääminen aikuiseen seksuaalisuuteen on pitkä ja jännittävä matka. Matkalla moni asia voi mennä myös pieleen. Erja Korteniemi-Poikela ja Raisa Cacciatore ovat yhdessä kehittäneet vanhemmille suunnatun oppaan ”Portaita pitkin. Lapsen ja nuoren seksuaalisuuden kehittyminen”. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010) Kirjassa esitellään jäsennelty malli, jonka avulla kuka tahansa aikuinen, vanhempi tai kasvattaja voi puhua nuorten kanssa tunteista. Kirja käsittelee seksuaalisuuden kehitystä yhdeksän seksuaalisuuden portaan kautta. Portaita

läpikäyden on mahdollista tukea ja suojata lasten ja nuorten seksuaalista kehitystä.

Kirjassa esitellään yhdeksän tärkeää seksuaalisen kehityksen porrasta, jotka ihminen useinmiten käy läpi 25 ikävuoden aikana. Tässä alaluvussa esittelen tarkemmin portaat 4, 5, 6 ja 7, koska ne ajoittuvat suurin piirtein rippikouluikäisten nuorten kehitykseen. Portaiden lisäksi Korteniemi-Poikela ja Cacciatore ovat luoneet mallin, jossa seksuaalisuus kehittyy kolmessa kerroksessa. Nämä kerrokset ovat järjen, tunteen ja biologian kerrokset. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 17-18.)

Järjen eli kognition kerroksella murrosikäinen nuori prosessoi tietoisesti tietämystään, asenteitaan ja kokemuksiaan. Myös oma riskinarviointi ja päätöskyky muokkaantuvat järjen kerroksella. Murrosiässä järjen kerrosta leimaa herkkyyys ja hämmennys. Tunteen kerroksella koetaan ihastumiset, rakastumiset ja väistämättä asiaan kuuluvat pettymykset. Vahvat tunteet vaikuttavat nuoreen ja nuori voi vahvistua niistä. Nuoren itsearvostus ja itseymmärrys paranee tunteen kerroksella jokaisen käsitellyn tunnekuohun myötä. Kolmas kerros on biologian kerros, jossa tapahtuu eniten muutoksia murrosiän kynnyksellä. Nuoresta kasvaa vähitellen sukukypsä aikuinen. Muutokset ovat radikaaleja ja jotta nuori pystyy hyväksymään oman kehityksensä ja kehonsa, hän tarvitsee tietoa ja tukea aikuisilta. Kun hallitaan kaikki nämä kerrokset on lopputuloksena, vastuunsa ymmärtävä nuori, joka osaa nauttia seksuaalisuudestaan turvallisesti. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 17-18.)

Lastenklinikan professori Martti Siimes toteaa haastattelussa, että nuoret kasvavat eri tahtiin. Jokainen nuori kehittyy yksilöllisesti, mutta on silti huomattavissa, että juuri murrosiässä kehityksen erot poikien ja tyttöjen välillä ovat suuria. (Airola & Tarsalainen 2005, 23.) Tämä asettaa haasteita myös rippikoulussa toteutettavalle seksuaalikasvatukselle. Rippikouluryhmä on yleensä ikäjakaumaltaan melko homogeeninen, mutta se ei kerro mitään kehityksen tason kirjosta. Toiset ryhmästä saattavat olla jo murrosiän ohittaneita, toisilla se ei ole edes alkanut.

Seksuaalisuuden portaita tarkastellessa rippikouluryhmän jäsenet useimmiten sijoittuvat portaille 4-7. Nämä portaavat ovat:

4. "Tuttu ja kaverille kerrottu"
5. "Tykkään sinusta"
6. "Käsi kädessä"
7. "Suudellen"

"Tuttu ja kaverille kerrottu"- portaalla (porras 4) nuoren seksuaalinen kehitys on edennyt vaiheeseen, jossa ihastuksista kerrotaan kavereille ja otetaan vastaan kavereiden arvio ihastuksesta ja ihastumisesta. Tälle portaalle sijoittuvat arviolta 10-14 – vuotiaat lapset ja nuoret. Edellisellä portaalla ihastukset ovat olleet salaisia ja omia tunteita on opittu hallitsemaan. Nyt siirrytään eteenpäin ja opetellaan omien tunteiden hyväksyntää ystävien tuen avulla. Lapsi tai nuori vahvistaa vertaisryhmässä ajatusta kumppanuudesta tulevaisuudessa. Ystävyys on myös tärkeä opittava taito, lapsen tai nuoren tulee osata olla ystävä ja tunnistaa omat ystävänsä. Ystävyuden taitoa tarvitaan myös seuraavilla portailla, kun seurustelu tulee ajankohtaiseksi. "Tykkään sinusta" porras (porras 5) vie ihastumisen jälleen uudelle tasolle. Viidennen portaan arvioitu ikäjakauma ei juuri poikkea neljännessä portaasta. Viides porras saavutetaan keskimäärin 10–15-vuotiaana. Uudella portaalla oleellinen muutos edelliseen on se, että nuori kestää ihastumisen kohteen tietävän tunteesta. Vielä tunnetta ei välttämättä ilmaista suoraan, vaan viestin voi välittää joku ystävä, se voidaan lähettää kirjeitse tai tekstiviestitse. Kuudes "käsi kädessä" porras eroaa jo olennaisesti kahdesta edellisestä. Keskimääräisesti 12–16-vuotiaiden nuorten katsotaan läpikäyvän kuudetta porrasta. Ihastuminen on tällä portaalla kahden ihmisen välinen yhteinen kokemus ja nuoret kokevat seurustelelevansa. Seurustelu halutaan näyttää muillekin, mutta ihastumisen yhteinen kokeminen, rakkaan lähellä oleminen ja kädestä kiinni pitäminen vaativat silti uskallusta. Tällä portaalla nuoret oppivat myös ensimmäisiä kertoja käsittelemään eron aiheuttamaa pettymystä ja hylätyksi tulemisen tunnetta. Seitsemäs ja tässä tapauksessa viimeinen käsiteltävä vaihe on "suudellen" porras, niin sanottu pusutteluvaihe, jonka katsotaan ulottuvan 14–18-vuoden ikään. Tällä portaalla mukaan astuu ensi kertaa seksuaalinen mielihyvä ja kiihottuminen. Koskettelu ja suuteleminen ovat uusi nautinnon lähde. Seurustelusuhteessa tapahtuva hellyys keskittyy kuitenkin vielä rajatulle

alueelle, yleensä suun ja kaulan tienoolle. Tämän portaan tärkein opittava asia on oman itsen hallinta ja kumppanin kunnioitus. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 20-21.)

Lapsen ja nuoren seksuaalista kehittymistä leimaa looginen jatkumo. Lapsuuden uteliaisuudesta, murrosiän herkistymiseen ja sitä kautta rohkaistumiseen, jota kaiken edetessä hyvin seuraa hyvä ja vastuullinen tunne- sekä seksuaalielämä. Murrosiän alkaessa nuoren kehon ja mielen muutokset tekevät seksuaalisuudesta yllättäen henkilökohtaisen asian, joka hämmentää ja tekee nuoren erittäin haavoittuvaksi. Murrosiän seksuaalisuus on arkaa, tunnustelevaa ja haurasta. Nuoren tulisi saada tietoa siitä, että kaikki nämä tunteet, keskeneräisyys, epävarmuus ja epäonnistumiset ovat arvokkaita asioita, joista opimme. Seksuaalisuuden oleelliset elementit ovat koko elämän ajan muutos ja herkkyys. Seksuaalisuuden kehitykseen kuuluu myös muutkin murrosiän kehitystehävät. Omasta perheestä ja vanhemmista irrottautuminen ja itsenäistyminen valmistavat nuorta itsenäistymään ja mahdollisuuteen saada oma, tyydyttävä ja riittävä ihmissuhde. Nuoren seksuaalinen rohkaistuminen on kokemus, joka osoittaa seksuaalisuuden olevan omassa hallinnassa. Joskus rohkaistumisen vaihe antaa nuorelle valheellisen kuvan omista harkintakyvyistään riskien suhteen. Vielä tässäkin vaiheessa nuoret siis hyötyvät suunnitelmallisesta seksuaalikasvatuksesta, joka tukee oikeita asenteita, sosiaalisia taitoja sekä itsehallintaa. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 153-159.)

4.2 Konstruktivismi

Konstruktivismi on kognitiiviseen psykologiaan perustuva oppimiskäsitys. Konstruktivismi on yksi näkökulma, josta käsin oppimista voi tarkastella. Konstruktivismiin perusajatus on, että oppija rakentaa uuden tiedon jo olemassa olevan tiedon pohjalle. Ihmisen oppiminen tapahtuu aina suhteessa aikaisempaan tietoon. Uusi tieto muokkaa vanhaa tietoa ja näin tapahtuu oppimista. Oppimisen edellytykset ovat parhaat silloin, kun tietoa tarvitaan. Kun konstruktivismi vietään äärimilleen, koko opettaa-verbi on tarpeeton. Oppija itse aktiivisesti rakentaa oman tietonsa ja ohjaa oppimistaan aikaisemmilla kokemuksillaan.

Opettajan tehtävä on antaa virikkeitä ja ohjata oppijaa oikeaan suuntaan. (Vilko-Riihelä 2006, 337-338.)

Tapio Puolimatka käsittelee konstruktivismia kymmenen kasvatuksellisen rakenteen kautta, jotka nyt esittelen. Kaikki kymmenen rakennetta linkittyvät toisiinsa ja muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden. Ensimmäinen rakenne on tietoteoreettinen skeptismi jonka mukaan lopullisia tai täydellisiä vastauksia ei ole. Olennainen osa ensimmäistä rakennetta on ymmärtää, ettei yhtäkään ajatusta voida todistaa toista paremmaksi tai päinvastoin. Toinen rakenne on vapaus. Puolimatkan mukaan yksilön ei tarvitse sitoutua yleismaailmallisiin arvoihin ja normeihin, vaan jokainen yksilö on vapaa luomaan itselleen omat arvonsa ja norminsa. Kolmantena rakenteena käsitellään rationalisuutta. Omaan järkeen ja päättelykykyyn tulisi voida luottaa, jotta voi ajatella myös itsenäisesti eikä vain hyväksyä meille tarjottua niin sanottua valmista tietoa. Neljäs rakenne, suvaitsevaisuus, sitoo yhteen kaksi edellistä. Kun vapaus ajatella ja kyseenalaistaa koskee jokaista se tarkoittaa väistämättä myös sitä, että kaikkien ajatuksia tulee kunnioittaa. Neljäs rakenne palaa tehokkaasti myös ensimmäiseen rakenteeseen, jossa todetaan, että mitään ajatusta ei voi pitää toista parempana. (Puolimatka 2002, 22-24.)

Viides rakenne on tasa-arvo ja se vahvistaa neljännen rakenteen ajatusta suvaitsevaisuudesta ja toisten ajatusten kunnioittamisesta. Puolimatkan teoriassa kuudes rakenne korostaa yksilöllisyyttä. Jokaisella yksilöllä on oikeus luoda omat mielipiteensä riippumatta siitä, pitävätkö muut niitä oikeina vai väärinä. Kuudes rakenne selkeästi vahvistaa toisen rakenteen, eli vapauden merkitystä. Seitsemäs rakenne on kehitys. Koska ensimmäisessä rakenteessa todetaan, ettei lopullisia vastauksia ole on aina mahdollisuus etsiä uusia totuuksia. Oppiminen ei ole tärkein päämäärä vaan pystyä pitämään mieli valppaana ja valmiina rakentamaan uusia tiedollisia rakenteita. Kahdeksas rakenne liittyy oppijan omaan aktiivisuuteen. Puolimatka on teoriassaan nimennyt tämän aktiivisuuden itseohjautuvuudeksi. Konstruktivismissa olennaista on oppijan oma uteliaisuus, jonka johdosta yksilöllä on motivaatio oppia. Yhdeksäs rakenne on vuorovaikutus, joka olennaisesti liittyy oppimisprosessiin konstruktivistisessa oppimiskäsi-

tyksessä. Kymmenentenä rakenteena Puolimatka mainitsee vielä yksilöllisyyden arvioinnin. (Puolimatka 2002, 22-24.)

Tuottamassani työskentelymateriaalissa olen pyrkinyt suunnittelemaan ehdotetut keskustelukysymykset ja tehtävät niin, että näiden kautta on mahdollista luoda otollinen ilmapiiri uuden tiedon rakentamiselle ryhmän kanssa keskustellen ja ohjailien. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan rippikoulun opettajan on tarkoitus olla keskustelun ohjailija ja virikkeiden antaja. Tällöin parhaassa tapauksessa nuorilla itsellään heräisi ajatuksia aiheesta ja ryhmä yhdessä voisi vuorovaikutuksessa löytää yhdenvertaisen dialogin avulla paljon uusia ajatuksia.

5 KARTOITUKSEN TULOSTEN ANALYSOINTI JA TYÖSKENTELYMATERIAALIN SYNTY

Lähtiessäni työstämään työskentelymateriaalia teetin seurakunnan rippikoulu-työntekijöille lyhyen kyselyn seksuaalikasvatuksesta rippikoulussa (LIITE 1). Lähetin kyselyt sähköpostitse saatekirjeineen (LIITE 2) kaikille niille työntekijöille, jotka olivat vastuussa rippikoulun opetuksesta kesällä 2010. Yhteensä kyselyjä lähetin yksitoista kappaletta. Kyselyihin sai vastata nimettömästi ja ne tuli palauttaa viikon kuluessa Janakkalan seurakunnan pastorille, Kaiju Himaselle. Vastauksia sain erittäin niukasti, kolmekappaletta, jonka jälkeen yhdessä nuorisotyönohjaaja Taija Heinosen kanssa lähetimme muistutussähköpostin vastaajille. Muistutimme vastaamisen tärkeydestä ja annoimme uuden palautuspäivämäärän. Tämän sähköpostin jälkeen sain vielä neljä vastausta lisää, lopulliseksi vastausmääräksi sain siis seitsemän. Pienestä otoksesta johtuen vastausprosentti nousi kuitenkin 63 prosenttiin.

Vastauksia analysoidessani kävin jokaisen kysymyksen erikseen läpi vastauksineen. Kyselylomakkeessa esitettiin viisi eri kysymystä aihepiiriin liittyen. Vastaukset osoittautuivat yllättävän yhdenmukaisiksi. Seuraavaksi esittelen kysymykset yksitellen käyden läpi niiden vastaukset ja pohtien vastauksien merkitystä. Analysoidessani vastauksia koodasin vastaajat, jotta voisin myöhemmin käyttää vastauksia esimerkkeinä raportissani. Jokainen vastaaja sai oman numeron 1-7.

Seksuaalisuus kuuluu rippikouluunkin. (Vastaaja 3)

Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin, kokevatko työntekijät seksuaalikasvatuksen luonnolliseksi osaksi rippikoulua. Kaikki seitsemän vastaajaa vastasivat kokevansa seksuaalikasvatuksen tärkeäksi osaksi rippikoulua. Kolme vastaajista koki aiheen tärkeäksi, koska se on elämänalue, josta rippikouluikäisillä, murrosikään heräävillä nuorilla on paljon kysymyksiä ja kaikki elämään kuuluva kuuluu myös rippikouluun. Siksi kysymyksiä on hyvä käydä läpi rippikoulussa. Yksi näistä vastaajista nosti myös eettiset kysymykset tärkeiksi aihetta käsitellessä. Loput neljä vastaajaa nostivat esille seksuaalisuuden Jumalan lahjana.

Tärkeänä koettiin seksuaalisuuden vaaliminen ja arvostaminen, nimenomaan Jumalan luomistyön kautta. Seksuaalisuus kuuluu kristilliseen ihmiskuvaan ja niin ollen on yksi osa rippikoulun opetussisältöä. Vastauksissa korostuivat oman itsen ja lähimmäisen rakastaminen sekä kunnioittaminen. Vastaukset kertovat paljon seurakunnan seksuaalikasvatuksen linjasta. Siinä halutaan selvästi pitää esillä kristilliset arvot sekä Jumalan läsnäolo. Vastausten perusteella seksuaalikasvatusta annetaan Janakkalan seurakunnassa hyvin. Puuttumaan jääneet neljä vastausta askarruttivat minua ja pohdin, olisiko hajontaa näkynyt enemmän jos kaikki kyselyn saaneet olisivat vastanneet.

Työskentelymateriaaliini vastaukset toivat toivottua linjaa. Ajatukseni käsitellä seksuaalisuutta enemmän tunteiden tasolla ja kristillisestä näkökulmasta eettisesti ja lähimmäisenrakkauden kautta sai vahvistusta työntekijätaholta. Toisessa kysymyksessä tiedusteltiin, miten vastaaja on itse käsitellyt seksuaalisuutta ja siihen liittyviä tunteita rippikoulussa. Kaikki vastaajat vastasivat myös kysymykseen kaksi. Yksi vastaaja kertoi käsittelevänsä seksuaalisuutta tilannesidonnaisesti, mutta ei itse pidä varsinaisia oppitunteja aiheesta. Eräs vastaaja tiivistä ajatuksensa näin:

Keskustellen hyvässä ilmapiirissä! (Vastaaja 6)

Kolme vastaajista keskittyi selvästi juuri keskusteluun, kysymyksiin ja oikean ilmapiirin tärkeyteen. He lähestyvät aihetta nuorten omien kysymysten kautta ja keskustellen ryhmänä. Ilmapiirin tulisi olla aito, lämmin ja turvallinen. Hauskaakin voi olla, mutta asiaan pitää suhtautua tietyllä vakavuudella. Rippikoulussa on nostettava esiin seksuaalieettinen näkökulma. Kaksi vastaajaa keskittyy ja painottaa opetuksen tunnepuolelle, koska koulusta saatava seksuaalikasvatus on usein hyvin suorituskeskeistä. Seksuaalisuus nähdään voimavarana ja elämänvoimana, kun sitä osataan hoitaa ja vaalia. Oman itsen suojeleminen on tärkeä aspekti nuorten kanssa. Yksi vastaajista pyrkii korjaamaan ilmeisempiä väärinkäsityksiä ”lähtötasotestin” avulla, jossa kartoitetaan nuorten tietämystä aihepiiristä. Kristillinen opetus seksuaalisuudesta on kaiken ydin. Seksuaalisuus on tapa osoittaa rakkautta, se vaatii uskollisuutta ja kuuluu avioliittoon. Kaksi vastaajaa mainitsee erikseen median seksikylläisyyden ja sen kriittisen tarkkai-

lun osaksi opetusta. Kolme vastaajaa oli havainnut nimettömien kysymysten käsittelyn hyödylliseksi. Vastaukset toivat esille, kuinka monipuolisesti seksuaalisuutta käsitellään. Työskentelymateriaalini yksi tavoite oli koota hyväksi havaittuja menetelmiä yhteen niin, että jokaisella työntekijällä olisi mahdollisuus käyttää apuna myös toisten oivalluksia. Tätä kautta seksuaalikasvatuksen linjaa olisi myös mahdollista yhtenäistää ja tarjota kaikissa rippikouluissa samankaltaista opetusta. Ajatukseni oli myös yhtenäistää menetelmiä niin, että ne paremmin vastaavat rippikoulusuunnitelma 2001:n korostamaa konstruktivistista oppimiskäsitystä. Mainitsemaani yhtenäistämistä kaipasivat myös työntekijät. Kolmas kysymys käsittelikin seksuaalikasvatuksen haasteita rippikoulussa. Kaikki seitsemän vastaajaa löysivät jotain haasteellista rippikoulussa toteutettavasta seksuaalikasvatuksesta. Kolme vastaajaa kokivat erityisesti haasteelliseksi kirkon opetuksen ja todellisuuden välille yhteyden löytämisen. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, ettei yhteyttä ole aina mahdollista löytää. Yksi työntekijöistä kiteytti paljon vastaukseensa:

Onko meillä yhteys kadoksissa, en tiedä? Minä en tunnu sitä löytävän. (Vastaaja 1)

Kaksi vastaajaa koki haasteelliseksi nuorten eritasoisen kehityksen rippikoulussa ja opetuksen sovittamisen siihen. Kolme vastaajaa koki median asettamat ennakkoluulot ja -asenteet sekä niiden murtamisen haastavaksi. Nyky-yhteiskunnan ylikorostunut seksuaalisuus ja kyseenalaiset tiedot voivat antaa väärän kuvan nuorten kehityksen tasosta. Siksi tunnepuolen ymmärtämiseen ja näiden väärinkäsitysten oikaisemiseen tulee panostaa opetuksessa. Yksi vastaaja koki, ettei voi sitoutua ”seksi kuuluu avioliittoon” tyyppiseen opetukseen. Hän haluaa kannustaa nuoria vastuulliseen seksuaalisuuteen ja puhumaan näistä asioista avoimesti. Yksi vastaaja koki ylipäätään kaikki seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset haasteellisiksi. Vastaukset avasivat varmasti yhden kiipeimmistä ja hankalimmista kysymyksistä seksuaalikasvatukseen liittyen kirkon piirissä. Miten löytää yhteys kirkon opin ja nuorten sekä nyky maailman todellisuuden välille? Jäin vastausten analysoinnin jälkeen pohtimaan myös sitä, miten voin saada materiaalistani sellaisen, että jokainen kirkon työntekijä voisi sitä käyttää yhdistäen sen omaan vakaumukseensa ja mielipiteisiinsä. Pyrinkin rakentamaan työskentelymateriaalin niin, että se kannustaisi rippikoululaisia ja

rippikoulun opettajaa keskustelemaan ryhmänä olemassa olevista ajatuksista ja asenteista. Jos rippikoulussa nuori saa kipinän pohtia seksuaalisuutta kristillisestä näkökulmasta, vastuullisesti ja toisia kunnioittaen on jo paljon saavutettu.

Toiseksi viimeisessä kysymyksessä kysyttiin mihin suuntaan rippikoulun seksuaalikasvatuksen haluttaisiin kehittyvän. Yksi vastaajista kokee, että nykyinen tilanne on hyvä ja riittävä ilman muutosta. Kaksi vastaajaa kaippaa työyhteisön yhteistä pohdintaa tilanteesta ja sen kehittymisestä. Hän toteaa näin:

*Pohdintaa ja kehittämistä kaivataan sekä työryhmässä avoimuutta!
(Vastaaja 7)*

Toinen heistä muistuttaa ryhmän määrittävän paljon opetuksesta. Kaksi vastaajaa haluaisi seksuaalikasvatuksen rippikoulussa olevan selvästi avoimempaa, nuorille ei saisi jäädä opetuksesta kuvaa ”suuresta synnistä”. Rippikoulussa tulisi jakaa rohkeammin sitä tietoa seksuaalisuudesta ja sen ilmenemismuodoista, jota on saatavilla. Kaksi vastaajaa laittavat pääpainon opetuksessa tunnepuolen asioiden läpikäymiseen tulevaisuudessakin. Toinen heistä myös toivoo seksuaalisuudesta puhuttavan avoimemmin ja häpeilemättä. Nämä vastaukset kertoivat mielestäni paljon. Vaikka seurakunnassa vastausten perusteella seksuaalikasvatuksen tila on hyvä ja sitä tarjotaan monipuolisesti rippikouluissa vastaukset kertovat silti siitä, että työntekijät tarvitsisivat yhteisen linjan seksuaalikasvatukseen. Osa vastaajista toivoi työryhmän yhteistä pohdintaa ja kehittämistä seksuaalikasvatusta koskien. Tällainen keskustelu olisi varmasti hyödyllinen ja se voisi poistaa turhia jännitteitä tai paineita siitä, minkälaista seksuaalikasvatusta kukakin antaa. Työryhmän avoin keskustelu omista mielipiteistään varmasti lisäisi avoimuutta myös rippikouluissa.

Viimeisessä kysymyksessä kysyttiin minkälaista neuvontaa tai tukea rippikoulun työntekijät mielestäsi tarvitsisivat seksuaalisuuden käsittelemiseen rippikoulussa. Yksi vastaajista ei koe kaipaavansa mitään neuvontaa tai tukea aiheen käsittelyyn, vaan on tyytyväinen nykytilanteeseen. Viidessä vastauksessa on viitteitä siitä, että työntekijöiden kesken yhteistä pohdintaa ja opetuslinjaa kaivataan. Lisäksi kahdessa näistä vastauksista jonkinlaisesta ammatillisesta täydennyskoulutuksesta ajateltaisiin olevan hyötyä.

Tulisiko ammatillinen täydennyskoulutus tarpeeseen? (Vastaaja 5)

Kahdessa vastauksessa otetaan esille rippikoulutyöntekijän oma suhtautuminen seksuaalisuuteen. Jos on sinut oman seksuaalisuutensa kanssa, ei ongelmia pitäisi olla. Kaikkien, jotka opettavat seksuaalisuudesta tulisi pohtia omaa seksuaalisuuttaan ja omia asenteitaan seksuaalisuuteen. Näiden vastausten kautta ymmärtää, että seurakunnan rippikoululeireille seksuaalikasvatuksen käsittelemiseen tarvittaisiin yhteinen linja, joka silti antaa opettajalle liikkumavaraa niin, että jokainen saa rakentaa itselleen ja omalle ryhmälleen parhaan mahdollisen opetuskokonaisuuden. Tältä pohjalta aloin työstämään materiaalia, joka pyrkii vakiinnuttamaan seksuaalikasvatuksen kiinteäksi osaksi Janakkalan seurakunnan rippikoulutyötä.

5.1 Työskentelymateriaalin sisältö ja testaaminen

Aloittaessani työskentelymateriaalin tekemisen tutkin muita seksuaalikasvatukseen liittyviä materiaaleja ja rippikoulun oppikirjoja. Halusin luoda materiaalin, joka olisi monipuolinen ja muokattavissa. Työskentelymateriaalissani olen käyttänyt lähteinä paljon erilaista kirjallisuutta sekä suusanallista tietoa ja taitoa, jota minulle ovat välittäneet ystäväni ja kollegani. Työskentelymateriaalin sisältö oli yllättävän vaikeaa rajata ja materiaalista tulikin lopulta paljon laajempi kuin olin kuvitellut. Työskentelymateriaalin sisällössä keskityin liittämään erityisesti tehtävät taustateorioihini, kehityspsykologiaan sekä konstruktivismiin. Koko sisältö pyrkii ottamaan huomioon 15-vuotiaan kehitysvaiheen, ymmärryksen ja ajattelun kehittymisen. Sen lisäksi tehtävät on rakennettu niin, että ne parhaalla mahdollisella tavalla edistäisivät otollisen oppimistilanteen ja ilmapiirin syntymistä, jotta konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukainen oppimisprosessi voisi käynnistyä. Sisällöllisesti tärkeää oli myös saada työskentelymateriaalista sellainen, että sitä olisi helppoa ja vaivatonta käyttää. Yritin tehdä materiaalin tehtävät ja keskustelukysymykset sellaisiksi, että ne kannustaisivat ja innostaisivat nuoria pohtimaan asioita ääneen ja ryhmässä.

Työskentelymateriaalia oli tarkoitus testata kesällä 2010 kahdella rippikoululeirillä Janakkalan seurakunnassa. Testaus oli sovittu tehtäväksi niin, että minä oh-

jeistaisin rippikoulun opettajat käyttämään materiaalia ja he itse saisivat rakentaa materiaalin avulla ryhmälle sopivan tunnin ja pitää sen. Palautetta halusin kerätä niin työntekijöiltä kun tunnille osallistuvilta nuoriltakin. Aikataulullisten ongelmien johdosta työskentelymateriaalia päästiin testaamaan vain yhdellä rippikoululeirillä. Kyseiselle rippikoululeirille osallistui 24 rippikoululaista ja oppitunnin seksuaalisuudesta piti leirillä toiminut nuorisotyönohjaaja. Isoiset osallistuivat myös tunnin pitämiseen.

5.2 Palaute työskentelymateriaalista ja sen käytöstä

Testauksen jälkeen keräsin palautetta työskentelymateriaalistani sekä sen käytöstä. Työntekijöiltä keräsin palautteen suullisesti, mutta rippikouluun osallistuneilta nuorilta erillisellä lomakkeella, joka täytettiin opetuskokonaisuuden jälkeen (LIITE 3).

Työntekijöiltä kerätty palaute oli pääosin positiivista. Materiaali oli koettu kattavaksi ja laajaksi ja hyväksi käyttää, koska sitä oli saanut muokata ja yhdistellä omiin metodeihinsa. Kuitenkin kokonaisuus oli ollut hieman jäsentymätön. Keskustelimme asiasta ja tulimme siihen tulokseen, että olen itse kirjoittanut sen tiedon valossa, jonka teoriatausta on minulle antanut ja unohtanut, ettei pelkkää materiaalia käytettäessä nämä tiedot ole luettavissa tai nähtävissä. Materiaalin nimi ”mitä rakkaus on, sitä kauan hain” toivottiin muutettavan, koska sen ei koettu liittyvän kiinteästi materiaalin sisältöön. Työskentelymateriaalin muutamia sanamuotoja pohdittiin ja pieniä lisäyksiä materiaaliin ehdotettiin. Kaikki tehdyt muutokset selvitän seuraavassa alaluvussa.

Nuorilta palautekaavakeella kerätty palaute oli erittäin positiivista. Muutamien kysymysten vastauksiin oli vaikuttanut tunnin rakenne, koska tunnin alussa isoiset olivat esittäneet aiheeseen liittyvän sketsin. Nuorten palautetta en käy vastaus vastaukselta läpi vaan kerron selkeimmät ja näkyvimät linjat joka kysymyksen kohdalla palautteesta. Nuorten kohdalla olen myös koodannut vastaajat koodilla ”Nuori 1, Nuori 2, Nuori 3, jne. Vastauksista olen ottanut lainauksia elä-

vöittämään palautetta. Palautetta kerättiin lomakkeella, jossa nuoret saivat jatkaa aloitettuja lauseita.

Ensimmäiseksi nuoret saivat jatkaa lausetta ”Tällä tunnilla opin..”. Monet vastaajista kertoivat asian olleen tuttua ennestään ja että samoja asioita on käyty läpi myös koulussa. Toisaalta usea kuitenkin kirjoitti oppineensa lisää rakkaudesta ja seksuaalisuudesta. Jokunen vastaaja oli hyvin tyytyväinen siihen, että tietää nyt enemmän mitä vastakkainen sukupuoli ajattelee. Muutama vastaaja mainitsi myös oppineensa asioita itsestään. Eräs nuori osui asian ytimeen:

Opin että tytöt tykkää pojista ja pojat tytöistä. (Nuori 15)

Kaikki nuoret olivat joko jättäneet vastaamatta tai vastanneet ”ei mikään” kysymykseen ”minusta hankalalta tuntui..”. Kolmessa vastauksessa mainittiin, että asiat olivat ennestään tuttuja koulun terveystiedon tunneilta. Minusta tunti tuntui -lausetta jatkettiin monella tapaa. Useimmin esiintyneet adjektiivit olivat: kiinnostava, hauska, kiva, hyödyllinen ja mukava. Joku ilmaisi asian näin:

Koko tunti oli jännästi erilaista. (Nuori 7)

Myös muutama tylsä mahtui mukaan. Joissakin papereissa asiaa jopa perusteltiin. Perustelut liittyivät useinmiten siihen, että on itse saanut hyvää tietoa siitä, miten voi käyttäytyä erilaisissa tilanteissa oikein. Nuoret olivat selvästi yllättyneitä siitä, että rippikoulussa puhuttiin seksuaalisuudesta ja rakkaudesta. Muutamissa papereissa mainittiin, että oli yllättävää kuinka oli itse oppinut toimineensa väärin ja, että jatkossa voisi toimia oikein. Yllättyneitä oltiin myös siitä, että rippikoulussa voitiin puhua avoimesti ja vapautuneesti seksuaalisuudesta. Muutamaiset vastaajat olivat yllättyneitä koska tunti ei ollutkaan tylsä. Kaksi vastaajaa kertoivat kokemuksestaan seuraavasti:

yllätyin että rippikoulussa otettiin nämä asiat puheeksi, koska luulin, että täällä puhuttaisiin vaan Jumalaan liittyvistä asioista. (Nuori 22)

...minua yllätti että rakkaus liittyy niin paljon Jumalaan. (Nuori 3)

Suurin osa vastaajista jätti vastaamatta kohtaan mistä olisin halunnut keskustella lisää. Kaikki vastaajat olivat kuitenkin kaikki samalla kannalla. Olisi ollut kivaa keskustella lisää seurustelusta, nuorten omista kysymyksistä tai siitä mitä vastakkainen sukupuoli ajattelee toisesta. Muutamassa paperissa kerrottiin, että koko aiheesta olisi ollut kiva keskustella enemmän ja pitempään. Myöskään ”En ymmärtänyt miksi keskustelimme” kysymys ei innoittanut nuoria vastaamaan. Vain kolmessa paperissa oli vastattu kysymykseen. Nämä kolme vastaajaa eivät ymmärtäneet miksi aiheesta keskusteltiin, koska samoja asioita käsitellään koulussa. Yksi vastaaja ei ymmärtänyt miten Jumala liittyy rakkauteen.

Päinvastoin kuin kahteen edelliseen kysymykseen ”oliko tunti hyödyllinen” kysymykseen vastasivat kaikki. Kolme vastaajaa oli sitä mieltä, ettei tunti ollut hyödyllinen, koska asia oli tuttua ennestään. Kaikki muut 21 vastaajaa olivat sitä mieltä, että tunti oli hyödyllinen ja mukava. Perusteluina tähän tarjottiin pääosin kahta syytä. Tunnilla oli opittu uusi asioita ja tunti oli saanut miettimään asioita syvällisemmin tai enemmän. Eräs nuori kirjoitti:

Oli koska silloin rupesin ajattelemaan syvemmin kaikkia asioita. Ja tajusin, että olen itse tehnyt väärin muita kohtaan. (Nuori 13)

Viimeinen kysymys ”mitä haluaisin sanoa ohjaajille/isosille” oli tarkoitettu keräämään konkreettista palautetta myös tunnin pitäjille. Kysymykseen ei kuitenkaan pääsääntöisesti vastattu lainkaan. Muutamat vastanneet kiittivät ohjaajia ja isosia hyvästä tunnista ja erityisesti isokset saivat kehuja hauskoista sketseistä. Kokonaisuudessaan palaute nuorilta oli mielestäni kannustavaa. Palaute kertoo, että vaikka koulussa käsitelläänkin osaksi samoja asioita rippikoulussa monet pohtivat asioita vielä syvemmin. Tunti on ollut lähes kaikkien mielestä mukava ja hyödyllinen ja rippikoulun henkilökunnalla on mahdollisuus opettaa seksuaalisuudesta ja rakkaudesta kristilliset arvot huomioonottaen.

5.3. Palautteen perusteella tehdyt muutokset materiaaliin.

Työntekijäpalautteen perusteella tein materiaaliin muutamia muutoksia. Palaute oli pääosin positiivista ja olen siitä kiitollinen. Työskentelymateriaalin nimi ”Mitä

rakkaus on, sitä kauan hain.. – työskentelymateriaali rippikouluun seksuaalisuudesta ja tunteista.” muutettiin pelkäksi ”Työskentelymateriaali rippikouluun seksuaalisuudesta ja tunteista”. Työntekijät kokivat, ettei alkuperäinen nimi koskettanut itse materiaalia ja turhat ”korulauseet” voitaisiin hyvin jättää pois. Työskentelymateriaalin alussa ollut ”Hyvä seksuaalikasvattaja!” kappale otsikoitiin uudestaan. Uudeksi otsikoksi tuli ”Tervehdys rippikoulun opettaja!”. Otsikko muutettiin, koska se koettiin jollakkin tavalla leimaavaksi. Työntekijät eivät kokeneet olevansa seksuaalikasvattajia ja sana kalskahti ikävästi korvaan.

Työskentelymateriaali koettiin laajaksi ja mittavaksi, mutta yhdessä totesimme, ettei siinä oikeastaan ole mitään ylimääräistä. Vielä palautteen perusteella lisäsin materiaaliin kappaleen ”mitä seksuaalikasvatus on?” Työntekijät kokivat, että käsite on tarpeellista määritellä itse työskentelymateriaalissa, koska materiaalia ei tulla käyttämään yhdessä opinnäytetyöraporttini kanssa, jossa käsitteet määritellään. Työntekijöiden palautteen perusteella työskentelymateriaali on rippikoulutyössä käyttökelpoinen ja auttaa suunnittelemaan oppitunteja aiheesta.

6 ARVIOINTI OMASTA OPINNÄYTETYÖPROSESSISTA

Työskentelymateriaalin valmistuttua olin pitkään tyytyväinen aikaansaannokseeni. Materiaalista tuli laaja ja kattava ja olin onnellinen, että olin saanut sen viivästymisistä huolimatta valmiiksi. Työskentelymateriaali sai hyvän vastaanoton ja palautteen, joista olin mielissäni. Parannusehdotukset ja rakentavan kritiikin otin mielelläni vastaan ja olin myös samaa mieltä niistä. Korjattuani muutamat puutokset työskentelymateriaalini oli valmis käyttöön.

Työskentelymateriaalista tuli kuitenkin aivan erilainen kuin aluksi suunnittelin. Ajattelin aloittaessani työn, että työskentelymateriaalista tulee kompakti paketti, joka on nopeasti luettavissa. Lopputulos oli kuitenkin monikymmen sivuinen kirjallinen tuotos. Sisällön rajaaminen oli vaikeaa ja kun kaikki mielestäni tärkeät sisältökokonaisuudet otti mukaan materiaalista tuli väkisinkin pitkä. Tällä hetkellä en ole tyytyväinen työskentelymateriaalin ulkonäköön, vaikka sisältö on kohdallaan. Materiaalissa ei ole kuvia ja se koostuu pelkästä tekstistä. Jossakin vaiheessa se on tarkoitus kuvittaa ja sitoa kirjaseksi. Tässä vaiheessa työskentelymateriaali on työntekijöiden omassa käytössä tekstiversiona. Tähän ratkaisuun olin tyytyväinen, koska se edistää materiaalini käyttöönottoa seurakunnassa. Vaikka työskentelymateriaali ei täydellisesti vastannutkaan odotuksiani olen silti tyytyväinen aikaansaannokseeni. Mielestäni on tärkeää, että olen saanut luotua materiaalin seurakunnan käyttöön, jota seurakunta työntekijöiden ja nuorten yhteistyössä voi kehittää...

Omaa työskentelyäni arvioidessani koin yllättäviä hetkiä. Huomasin oikeasti paneutuneeni opinnäytetyöni aiheeseen ennennäkemättömällä tavalla. Lukiesani nyt kirjoittamaani tekstiä ja käydessäni läpi omia ajatuksiani en voinut välttyä näkemästä ammatillista kasvua, jonka olen prosessin aikana läpikäynyt. Olen jäsentänyt opiskelua, tekemääni työtä ja omia ajatuksiani uudella tavalla. Ajattelussani tapahtunut kehitys ja ajatuksien katkeamaton ketju yllättivät itseni. Tämän koen olevan yksi suurimmista anneista opinnäytetyöprosessissa. Koen nyt olevani valmiimpi siirtymään työelämään ja perustelemaan kantani ja ajatukseni ammatillisesti.

7 LOPUKSI

Nyt työn ollessa valmis olen valehtelematta huojentunut. Olen itse tehnyt sen ratkaisun, että olen opinnäytetyön tekemisen ohella käynyt töissä. Se on ollut rankkaa ja vienyt paljon aikaa ja energiaa. Opinnäytetyöprosessin edetessä aloin vasta ymmärtää kuinka suuresta prosessista on kyse. Kunnianhimoni kasvoi opinnäytetyötä tehdessä. En lopulta halunnutkaan päästä työstä helpolla, vaan osoittaa, että olen oikealla asialla. Työn tekeminen on vaatinut minulta paljon. Oleni taustakirjallisuutta lukiessani monesti pohtinut, onko työni tavoitteita mahdollista saavuttaa. Kirkon kanta seksuaalisuuteen tuntuu vieläkin olevan melko epämääräinen, eikä mitään suuria linjauksia seksuaalikasvatuksen laadusta kirkossa ole annettu, vaikka uudessa rippikoulusuunnitelmassa seksuaalisuus mainitaan erikseen yhtenä asiasisältönä.

Halusin tarjota luomallani työskentelymateriaalilla yhden mahdollisen tavan käsitellä seksuaalisuutta rippikoulussa, kunnioittaen kristillistä sanomaa, lähimmäisenrakkautta ja etiikkaa. Koen onnistuneeni tavoitteessani, mutten tiedä voivatko kaikki materiaalin käyttäjät olla samaa mieltä. Tehdessäni työskentelymateriaalia väsyin monta kertaa siihen, kun yritin rakentaa kaiken materiaalissa niin, ettei se loukkaisi ketään, ei vähättelisi kenenkään mielipiteitä tai kukaan ei kokisi ettei voi sitoutua minun materiaalini ajatuksiin. Jouduin pohtimaan itseäni, omaa uskoani sekä kirkon opetusta. Tulin siihen lopputulokseen, että minun, kuten jokaisen muunkin kirkon työntekijän on vain hyväksyttävä se tosiasia, että luterilaisen kirkon sisällä vallitsee lukematon määrä ajatuksia ja mielipiteitä, jotka ovat aivan yhtä oikeita kuin omanikin. Toivon, että materiaalini on kuitenkin sellainen, että jokaiselle sen käyttäjälle heräisi ajatus siitä, mitä kirkon pitäisi viestiä nuorille lähimmäisenrakkaudesta, ihmissuhteista, seksuaalisuudesta ja Jumalasta.

LÄHTEET

- Aho, Tuulia; Kotiranta-Ainamo, Anna; Pelander, Anne & Rinkinen, Tuija 2008. Puhutaan seksuaalisuudesta. Nuori vastaanotolla. Toim. Alkio, Paula. Helsinki: Väestöliitto.
- Airola, Marja & Tarsalainen, Anne 2005. Murkkuelämää. Käsikirja murrosikäisille ja heidän vanhemmilleen. Helsinki: Lasten keskus.
- Bildjuschin, Katriina & Malmberg, Ari 2000. Kerro meille seksistä, Nuoren seksuaalikasvatus. Helsinki: Tammi.
- Bildjuschin, Katriina & Ruuhilahti Susanna 2008. Seksiä vaatteet päällä. Helsinki: Tammi.
- Cacciatore, Raisa 2007. Eväitä tyttönä ja poikana kasvamisen haasteisiin syntymästä murrosikään. Huommenna pannaan pussauskoppiin, opas vanhemmille. Helsinki: WSOY.
- Elämä – Usko – Rukous. Rippikoulusuunnitelma 2001. Porvoo: Kirkkohallitus, kirkon kasvatusasiain keskus.
- Innanen, Tapani; Niemelä, Kati & Porkka Jouko 2010. Confirmation work in Finland. Teoksessa Friedrich Schweitzer, Wolfgang Ilg ja Henrik Simojoki (toim.) Confirmation work in Europe: Empirical Results. Experiences and Challenges. A Comparative Study in Seven Countries. München: Gütersloher Verlagshaus 139 -161.
- Jolkkonen, Jari 2004. Rippikoulu ja konfirmaatio luterilaisen kasteteologian näkökulmasta. Teoksessa Heli Aaltonen, Lassi Pruuki ja Pekka Saarainen (toim.) Rippikoulun käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.

- Kokkonen, Jarmo i.a.a Seksuaalikasvatus on vaikea pala kasvattajille. Suomen evankelisluterilainen kirkko. Viitattu 19.10. 2010
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/042E98500E54B13AC22577290025E253/\\$FILE/Kokkonen_seksuaalikasvatus.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/042E98500E54B13AC22577290025E253/$FILE/Kokkonen_seksuaalikasvatus.pdf)
- Kokkonen, Jarmo i.a.b. Seksuaalikasvatus rippikoulussa. Suomen evankelisluterilainen kirkko. Viitattu 19.10. 2010
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content3D3DC2>
- Kontula, Osmo; Cacciatore, Raisa; Apter, Dan; Bildjuschin, Katriina; Törhönen, Marjatta; Koski, Seija & Tiilo Leena 2001. Koululaisten tiedot seksuaaliterveydestä. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos
- Korteniemi-Poikela, Erja & Cacciatore, Raisa 2010. Portaita pitkin. Lapsen ja nuoren seksuaalisuuden kehittyminen. Helsinki: WSOY
- Luopa; Pauliina; Lommi, Anni; Kinnunen, Topi & Jokela, Jukka 2010. Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000-luvulla. Kouluterveyskysely 2000-2009. Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL), Raportti 20/2010. Helsinki.
- Pakarinen, Terttu; Roti, Rauni 1989. Keskiasteen psykologia 2. Kehityspsykologian perusteet. Vaasa: Kirjayhtymä
- Puolimatka, Tapio 2002. Opetuksen teoria. Konstruktivismista realismiin. Helsinki: Tammi.
- Raamattu. Suomen evankelisluterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.a. Mikä on rippikoulu? Viitattu 19.10.2010
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/0564A2B4BF1DA258C2257027002969F7?OpenDocument&lang=Fi>

Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.b. Aamenesta öylättiin. Viitattu 20.10.
<http://www.evl2.fi/sanasto/index.php/Rippikoulu>

Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.c. Rippileiri on nuoren kesän kohokohta.
Viitattu 28.10.
<http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/0/53488E878E350E6DC225772D003156CA?opendocument&lang=FI>

Turunen, Kari 2005. Ikävaiheiden kriisit. Jyväskylä: Atena Kustannus.

Vilkkö-Riihelä, Anneli 2006. Psyhyke psykologian käsikirja. Helsinki WSOYpro.

LIITTEET

Liite 1 Työntekijöille lähetetty kyselylomake

Seksuaalikasvatus rippikoulussa.

1. Koetko seksuaalikasvatuksen luonnolliseksi osaksi rippikoulua? Perustele.

2. Millä tavalla olet itse käsitellyt seksuaalisuutta ja siihen liittyviä tunteita rippikoulussa?

3. Miltä osin erityisesti koet seksuaalikasvatuksen rippikoulussa haastavaksi?

4. Mihin suuntaan haluaisit seksuaalikasvatuksen rippikoulussa kehittyvän?

5. Minkälaista neuvontaa tai tukea koet rippikoulutyöntekijöiden kaipaavan teeman käsittelemiseksi?

Liite 2 Kyselylomakkeen saatekirje

Hei Sinä Janakkalan seurakunnan rippikoulutyöntekijä!

Opiskelen Järvenpään Diakonia-ammattikorkeakoulussa viimeistä vuotta ja teen opin-
näytetyötäni aiheesta seksuaalikasvatus rippikoulussa. Toivoisin Sinun vastaavan
ohessa lähettämäni kyselylomakkeeseen. Voit tulostaa lomakkeen ja vastata siihen
nimettömästi. Vastauksia ei julkaista missään, vaan käytän niitä ainoastaan tehdäkseeni
työskentelymateriaalin avuksi seksuaalisuuden käsittelemiseen rippikoulussa. Kyselyn
tarkoituksena on kartoittaa työntekijöiden näkökulmasta kehitystarpeita seksuaalisuu-
den käsittelemiselle.

Toivoisin Sinun palauttavan täytetyn kaavakkeen suljetussa kirjekuoressa pastori Kaiju
Himaselle, viimeistään 15.2. maanantaina. Kirjekuoreen voit halutessasi kirjoittaa pääl-
le Anna Dahlman/opinnäytetyö. Jos haluat palauttaa kaavakkeen sähköisesti, voit lä-
hettää sen sähköpostiini anna.dahlman@student.diak.fi. HUOMAA: Jos vastaat säh-
köisesti, kaavakkeen nimettömyys ei enää ole voimassa. Nimeäsi ei kuitenkaan tulla
käsittelemään missään, ainoastaan minä tiedän, keltä sähköisesti palautettu kaavake
on peräisin.

MIKSI on tärkeää vastata?

Edelleen noin 90% nuorista käy rippikoulun, Suomen evankelisluterilaisella kirkolla on
siis erinomainen mahdollisuus vaikuttaa nuorten hyvinvointiin käsittelemällä asioita,
jotka koskettavat nuorten elämää. Yksi näistä aiheista on seksuaalisuus, ihastuminen
ja rakastuminen. Työskentelymateriaalillani tähtään siihen, että seurakunnalla olisi
mahdollisuus käsitellä seksuaalisuutta nuorten kanssa eri näkökulmasta kuin koulun
seksuaalivalistus tai media. Meillä seurakunnan työntekijöinä ja kasvattajina on mah-
dollisuus opettaa nuorille, että seksuaalisuus on kaunis, Jumalan luoma asia, johon
liittyy paljon muutakin kuin pelkkä seksi. Haluan työskentelymateriaalissani ottaa erityi-
sesti huomioon vapauden ja vastuun, tunteiden merkityksen sekä oman itsen että toi-
sen kunnioittamisen.

Kiitos jo etukäteen ajastasi, sekä arvokkaista vastauksistasi!

Anna Dahlman,

opiskelija, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Järvenpää

Liite 3 Palautekaavake opetukseen osallistuneille nuorille

JATKA LAUSEITA JA VASTAA KYSYMYKSIIN:

1. Tällä tunnilla opin

2. Minusta hankalalta tuntui

3. Minusta tunti tuntui

4. Olen yllättynyt siitä, että

5. Olisin halunnut keskustella lisää

6. En ymmärtänyt miksi keskustelimme

7. Oliko tunti hyödyllinen?

8. Mitä haluaisin sanoa ohjaajille/isosille?

Liite 4 Työskentelymateriaali

TYÖSKENTELYMATERIAALI
RIPPIKOULUUN SEKSUAALISUUDESTA JA
TUNTEISTA

Anna Ruokostenpohja

2010

SISÄLLYS

Tervehdys rippikoulun opettaja!

Mitä seksuaalikasvatus on?

Työskentelymateriaalin tarkoitus

Ohjaajan oma seksuaali-identiteetti

Mitä me voimme tehdä?

Aiheita käsiteltäväksi

Ihastuminen & rakastuminen

Seurustelu & parisuhde

Kihlaus & avioliitto

Seksuaalisuus

Media ja seksuaalisuus

Raamattu ja rakkaus

Vapaus & vastuu

Nuoren oma hyvinvointi

Aiheen kokoavia tehtäviä

Työskentelyn rakentaminen

Lähdekirjallisuutta

Tervehdys rippikoulun opettaja!

Tänä päivänä nuori joutuu vastaanottamaan seksuaalisuuteen liittyviä asenteita ja käsityksiä tahtomattaankin jokapuolelta ympäristöstään. Joskus nämä asenteet ja käsitykset saavuttavat nuoret aivan liian aikaisin. Seksuaalikasvatus antaa nuorille sellaisia eväitä ja neuvoja, joiden avulla he voivat suojella omaa itseään. Hyvän seksuaalikasvatuksen johdosta nuoret voivat tehdä hyviä valintoja elämässään oman mielihyvänsä ja henkisen eheydensä kannalta. Rippikoulussa on hyvä mahdollisuus keskittyä erityisesti henkisen eheyden ja omien sekä toisten tunteiden suojelemiseen.

Media on nykyään valitettavan suuressa roolissa nuorten seksuaalikasvatuksessa, se värittää useimpien nuorten ajatusmaailmaa seksuaalisuudesta ja seksistä puhuttaessa. Vaikka kouluissa toteutettava seksuaalikasvatus pyrkii myös kumoamaan median luomia vääriä mielikuvia se on silti melko suorituskeskeistä. Siksi rippikoulussa voikin keskittyä tunteisiin ja tuntemuksiin jotka kiinteästi liittyvät seksuaalisuuteen ja nuorten sen hetkiseen elämänvaiheeseen. Rippikouluiässä olevan nuoren seksuaali-identiteetti on vasta muotoutumassa ja seksuaalisuus onkin aihe, joka usein mietityttää nuoria. Asia herättää nuorissa yleensä hyvin herkkiä ja hauraita tunteita, vaikka puheet ovat suuret. Siksi rippikoulussa turvallisen aikuisen kanssa seksuaalisuudesta ja tunteista keskustelu on tärkeää.

Tämä työskentely materiaali on osa tekemääni opinnäytetyötä, joka valmistuu syksyllä 2010. Materiaali on koottu silmällä pitäen työntekijöiden esittämiä toiveita ja ehdotuksia. Materiaalissa esitellyt tehtävät ja keskustelukysymykset eivät kaikki ole omaa käsialaani, vaan ne ovat jo monia vuosia käytössä olleita, hyväksi havaittuja keinoja käsitellä aihetta nuorten kanssa. Osan olen oppinut omilta esikuviltani seurakunnassa, osan olen kerännyt muiden seurakuntien työntekijöiltä. Kaikki työntekijät ovat olleet yhtä mieltä siitä, että ”ei kynttilää sytytetä ja laiteta vakan alle, vaan lampunjalkaan, jotta sen valo voi loistaa koko huoneessa”. Tehdään siis yhdessä nuorille vastuullista ja turvallista seksuaalikasvatusta rippikoulussa!

Anna Ruokostenpohja

Mitä seksuaalikasvatus on?

Väestöliiton vuonna 2001 julkaisemassa raportissa todetaan, että 2000-luvulla tulisi luoda uudenlainen seksuaalikasvatuskulttuuri. Etenkin 8. ja 9. luokkalaisten seksuaalikasvatuksessa pitäisi ottaa huomioon nuorten oikeudet, vastuu ja vuorovaikutustaidot. Seksuaaliterveyden teemaan kuuluvat kiinteästi myös tunteet, kyky hallita tunteitaan, ihmissuhdetaidot sekä arvot ja asenteet. (Kontula, Cacciatore, Apter, Bildjuschin, Törhönen, Koski ja Tiilo 2001, 99-100.) Tutkittaessa seksuaalikasvatuksen vaikutuksia on huomattu, että seksuaalikasvatus vähentää nuorten riskinottoa valintatilanteissa. Hyvää ja laadukasta seksuaalikasvatusta tulee olla riittävästi. Nuorten virheelliset luulot vähentyvät hyvän seksuaalikasvatuksen myötä. Hyvän seksuaalikasvatuksen katsotaan myös vähentävän kiusaamista sekä syrjimistä ja vastavuoroisesti lisäävän suvaitsevaisuutta. (Bildjuschin, Ruuhilahti 2008, 21.)

”Seksuaalikasvatuksen tehtävä on jakaa sitä tietoa seksuaalisuudesta ja seksistä, jota nuori tarvitsee tehdäkseen seksuaaliterveytensä ja mielihyvänsä kannalta hyviä valintoja.” Näin määrittelevät seksuaalikasvatuksen tavoitteet Bildjuschin ja Malmberg kirjassaan ”Kerro meille seksistä, nuoren seksuaalikasvatus”. (Bildjuschin, Malmberg 2000, 10.) Myös teoksessa ”Seksiä vaatteet päällä” tavoitteet mielletään hyvin samankaltaisiksi. Hyvän seksuaaliterveyden saavuttaminen ja ylläpitäminen on yksi seksuaalikasvatuksen itseäänselvistä tavoitteista. Lisäksi tavoitteissa mainitaan nuorten kyky kokea seksuaalisuus positiivisena voimavarana, josta jokaisella on itsemääräämisoikeus. (Bildjuschin, Ruuhilahti 2008, 23.) Seksuaalikasvatuksen tulisi olla yhtä monipuolista kuin ihmisen seksuaalisuuden. Käytännössä tämä tarkoittaa, että pelkästään sukupuolitautilien ja ehkäisymenetelmien käsitteleminen ei riitä vaan nuorten kanssa pitäisi keskittyä myös psyykkisten, sosiaalisten ja henkisten muutosten merkitykseen ja puhua niistä nykyistä enemmän. (Bildjuschin, Malmberg 2000, 11-12.) Nykyajan seksuaalikasvatus ei rajoitu vain koulun opetus-tunteihin, vaan sitä antaa jokainen nuoren elämässä läsnä oleva läheinen, tuttu ja turvallinen aikuinen. Seksuaalikasvatukseen sisältyy myös elämän taitojen opettelu, sekä erityisesti ihmiseksi kasvaminen.

Työskentelymateriaalin tarkoitus

Tämän työskentelymateriaalin tarkoitus on auttaa rippikoulutyöntekijöitä käsittelemään seksuaalisuutta ja tunteita luontevalla tavalla nuorten kanssa. Työntekijöiden toiveista nousi esiin selvästi yhteisen linjan tarve. Kun koottua materiaalia käytetään työntekijöiden toimesta rippikouluissa on mahdollista luoda yhteneväinen opetus ja näin varmistaa, että kaikki rippikoulun käyvät nuoret saavat suhteellisen samanlaista opetusta seksuaalisuudesta rippikoulussa. Materiaalin tarkoitus ei ole kuitenkaan syrjäyttää työntekijöiden käyttämiä ja hyväksi havaitsema työskentelytapoja, vaan tukea niitä.

Työskentelymateriaalia on mahdollista käyttää vain taustatietona mutta sen lisäksi materiaali sisältää jokaisesta aihealueesta erikseen räätälöityjä tehtäviä ja keskustelukysymyksiä joista voi rakentaa jokaiselle ohjaajalle ja rippikouluryhmälle sopivan työskentelyn. Työskentelymateriaalin takana on konstruktivistinen oppimiskäsitys ja tehtävät on rakennettu niin, että oppiminen rippikoulussa perustuisi avoimelle ryhmätilanteelle, jossa nuoret itse saisivat rakentaa tietonsa ohjaajan antamien virikkeiden kautta. Tehtävät siis perustuvat pitkälti avoimelle keskustelulle, sekä nuorten omien ajatuksien herättämiselle. Ohjaajan tulee silti olla opetustilanteessa aikuisen asemassa ja johdatella nuoria oikeille raiteille, jos keskustelut muutoin eivät kanna hedelmää.

Ohjaajan oma seksuaali-identiteetti

Kun puhumme nuorten kanssa seksuaalisuudesta on hyvä varautua siihen, että joutuu kohtaamaan hämmentäviä ja hankalia kysymyksiä. Sen takia on jokaisen mietittävä etukäteen omia asenteitaan ja mielipiteitään, joita haluaa nuorille opettaa. Jos nuoret havaitsevat aikuisesta hämmennyksen tai vaivaantuneisuuden opetustilanne usein menee hukkaan. Nuoret keskittyvät enemmän aikuisen reaktioihin kuin itse asiaan ja päällimmäiseksi tunteeksi jää hämmennys tai häpeä.

Aikuisen, joka keskustelee seksuaalisuudesta ja tunteista nuorten kanssa tulee olla avoin myös nuorten omalle pohdinnalle ja kysymyksille. Mahdollisiin kysymyksiä

ja vastauksia on hyvä miettiä etukäteen ja pohtia miten ne voivat vaikuttaa nuorten ajatteluun. Nuoren ajatusten tyrmääminen tai vääriksi leimaaminen voi olla haitallista nuoren seksuaali-identiteetin muodostumisen kannalta. Seksuaalisuuteen liittyvät tunteet tulisivat olla sävyllään positiivisia, eivät negatiivisia.

Mitä me voimme tehdä?

Miten rippikoulussa voidaan siis puhua seksuaalisuudesta ja tunteista niin, että samalla välittäisimme kristillistä sanomaa? Nykyisen rippikoulusuunnitelman (2001) tavoite on rohkaista ja kasvattaa nuorta elämään kristittyinä koko elämänkirjon läpi. Seurakuntayhteys on rippikoulusuunnitelman yksi ydinkohta. Ajatellaan, että nuori oppii seurakunnan yhteisössä kasvaen turvallisten aikuisten ja hyvien esimerkkien keskellä. Tähän pyritään myös rippikoululeirillä.

Seksuaalisuus on yksi iso osa ihmisen elämää. Rippikouluikäisellä nuorella nämä ajatukset pyörivät usein mielessä. Seksuaali-identiteetti on muotoutumassa ja omaa paikkaa nuorena miehenä ja nuorena naisena haetaan kovasti. Rippikoulun seksuaalikasvatuksessa tärkeitä ydinkohtia voisivat olla esimerkiksi:

- kriittinen suhtautuminen median luomaan seksuaalikeskeiseen maailmankuvaan
- oppia tuntemaan vastuuta niin itsestään, omista teoistaan kuin toisen ihmisen tunteista
- seksuaalisuuden tarkasteleminen Jumalan lahjana
- kristillinen käsitys avioliitosta

Aiheita käsiteltäväksi

Työskentelymateriaaliin on koottu aihealueita, joita voi käsitellä nuorten kanssa rippikoulussa puhuttaessa rakkaudesta ja ihmissuhteista. Jokaiseen aihealueeseen on koottu tausta ja sen lisäksi ehdotuksia, miten aiheita voisi nuorten kanssa käsitellä. Aihealueet on hyvä pyrkiä liittämään mahdollisimman kiinteästi nuorten omaan elämään, jotta ne olisivat lähellä nuorten todellisuutta. Samalla kaiken takana vaikuttaa Luterilaisen kirkon opetus ja sanoma rakkaudesta ja toisten kunnioittamisesta.

Rippikoulua käyvä nuori elää elämässään vaihetta, jossa ihmissuhteiden merkitys korostuu. Kotoa pikkuhiljaa irtaantuvien nuorten elämässä kavaruussuhteet vertaisten kanssa ovat entistä tärkeämmässä roolissa ja usein myös ensimmäisiä seurustelusuhteita luodaan. Kun ihastumiseen, seurusteluun ja myös seksiin liittyvistä asioista keskustellaan nuorisoporukoissa asioiden vääristymisen riski kasvaa. Vaikka vertaisten kanssa keskustelu ja pohdinta on tärkeää, se voi turhaan luoda vääriä mielikuvia. Siksi rippikoulussa on erityisen hyvä mahdollisuus keskustella näistä asioista turvallisten aikuisten sekä samalla vertaisryhmän kanssa.

Ihastuminen & rakastuminen

Ensimmäinen ihastuminen on jännittävää ja kutkuttavaa. Moni rippikoululainen on ollut jo ihastunut. Ensimmäiset ihastumiset ovat usein yksipuolisia ja niiden kohteet säilyvät ujoina unelmina. Ihmiset ihastuvat toisissaan eri asioihin, esimerkiksi ulkonäköön, olemukseen, tuoksuun tai hymyyn. Senpä takia usein ihastutaan ihmiseen, jota ei vielä oikeasti tunneta. Ihastuminen voi johtaa tutustumiseen ja sitä kautta joko karvaaseen pettymiseen tai uuteen tunteeseen toista kohtaan. Ihastumiset ja niistä mahdollisesti kehkeytyvät ensimmäiset seurustelusuhteet ovat nuorille paikkoja, joissa opitaan parisuhteen ensi askelia. Jos ihastuminen on molemminpuolista ja asiasta uskalletaan keskustella voi syntyä syvempi suhde, jossa rakastumiselle tulee tilaa. Rakastuminen tuntuu yleensä ihastumista vahvemmalta, toista

katsotaan vaaleanpunaisten rakkauden silmälasien läpi. Sanotaan, että rakastuminen ei ole ihmisen omassa kädessä, se on geenien tapa edesauttaa lajin säilymistä sekä lisääntymistä, siksi rakastumisen sanotaan olevan seksuaalisvärätteistä. Rakkaus on kemiallinen reaktio aivoissa joka liittyy meidät vahvasti yhteen toisen ihmisen kanssa. Rakastuminen ei myöskään ole pysyvä ilmiö. Rakastumisen huuma kestää aikansa, jonka jälkeen se laantuu. Tämä ei suinkaan välttämättä tarkoita suhteen loppua. Vahva ihmissuhde, joka on syntynyt rakastumisen seurauksena ja on rakennettu hyvälle ja terveelle pohjalle siirtyy rakastumisen vaiheesta rakastamisen vaiheeseen. Rakastaminen voi olla tunnultaan erilaista kuin tunnekuohussa eletty rakastuminen, mutta on arvokkaimpia ihmisten välisiä tunteita.

Teini-ikäisenä koetut ihastumiset ja rakastumiset eivät usein johda elinikäisen parisuhteen syntyyn. Tärkeintä nuorena koetuissa suhteissa on oppia itsestään ja toisista ihmisistä. Opitaan kunnioittamaan toista ja toisen tunteita sekä keskustelemaan parisuhteisiin liittyvistä asioista. On tärkeää oppia omista virheistään sekä ottaa onkeensa myös toisten virheistä. Ihmissuhteet, erityisesti parisuhteet ottavat ja antavat paljon. Vaikka joskus ne aiheuttavat suuria suruja ja valtavia pettymyksiä on muistettava, että rakkaus ja läheisyys ovat suunnattomia voimavaroja, jotka Jumala on meille antanut.

AVAINKOHTIA:

- ihastumisessa, rakastumisessa ja rakastamisessa on eronsa.
- jokainen kokee ihastumisen, rakastumisen ja rakastamisen omalla tavallaan.
- nuorena koetut ihmissuhteet ovat tärkeitä, vaikeivät ne pääsääntöisesti johda elinikäisiin parisuhteisiin.
- on muistettava itsen ja toisen ihmisen kunnioitus.

Keskustelukysymyksiä ryhmälle:

miltä ihastuminen/rakastuminen tuntuu?

mitä eroa on ihastumisella ja rakastumisella?

kuinka moni ryhmästä on ollut ihastunut/rakastunut?

TEHTÄVIÄ:

1. Ihannekumppanit

Jaa ryhmä poikiin ja tyttöihin. Molemmat ryhmät saavat ison paperin ja 15min aikaa. Ryhmien on tarkoitus kerätä paperille unelmakumppanin ominaisuuksia ja äänestää niistä 3 tärkeintä. Ryhmissä on hyvä olla mukana ohjaajia tai isosia! Tehtävän jälkeen ryhmät esittelevät listansa koko ryhmän kesken.

Keskustellaan: Täydellistä ihmistä ei ole, kaikilla on omat hyvät ja huonot puolensa. Voidaan myös keskustella, miltä listat tuntuivat pojista ja tytöistä, loivatko ne paineita tai epätoivoa?

Tehtävä voidaan toteuttaa myös kuvakollaasina, jolloin tarvitset paljon vanhoja aikakauslehtiä, joista ryhmät voivat leikata kuvia ja sanoja kuvaamaan unelmakumppaneita.

2. Ristikuulustelu

Jaa ryhmä tyttöihin ja poikiin. Ryhmille jaetaan suuret paperit. Tytöt tekevät pojille kysymyksiä ja päin vastoin. Ohjaajia tai isosia on hyvä olla tehtävää tehdessä mukana, jotta pysytään asiallisella linjalla. Tehtävä puretaan kysymyksiin vastaamalla ja keskustelemalla yhdessä kysymysten herättämistä ajatuksista.

3. Pojat tytöistä ja tytöt pojista

Jaa ryhmä tyttöihin ja poikiin. Ryhmät saavat paperit. Ryhmän on tarkoitus kirjoittaa ylös asioita, joita ajattelevat toisen sukupuolen ajattelevan toisesta. Esim tytöt voisivat kirjoittaa: Pojat ajattelevat, että tytöt ovat aina myöhässä. Ja pojat voisivat kirjoittaa: Tytöt ajattelevat, että kaikki pojat tykkäävät mopoista. Tehtävä puretaan yhdessä keskustellen vallitsevista stereotyyppioista ja siitä miltä ne tuntuvat. Vastapuoli saa myös esittää mielipiteensä väittämistä.

4. Mitä rakkaus on?

Kysy nuorilta minkälaista rakkautta on olemassa? Vastauksiksi voisi saada:

äidinrakkautta

sisarusrakkautta

romanttista rakkautta

rakkautta ystävien välillä

ja sitä suurinta, Jumalan rakkautta.

Rakkauden lajeja voi keksiä itse lisää. Tärkeää on käydä ne yhdessä läpi ja miettiä mitä eroa niillä on. Jumalan rakkaus on rakkautta, joka koskee meitä jokaista, eikä sitä voi kukaan ottaa pois, eikä se meitä satuta.

Seurustelu & parisuhde

Joskus ihastuminen tai rakastuminen etenee niin suotuisasti, että kaksi ihmistä löytävät toisensa ja päättävät aloittaa seurustelusuhteen. Nuorten keskuudessa seurustelu voidaan käsittää monella tapaa. Jotkut parit ovat avoimesti yhdessä ja haluavat myös muiden tietävän sen, joskus taas seurustelu on hyvin huomaamatonta, eivätkä siitä tiedä muut. Jokaisella on oikeus sellaiseen seurusteluun kuin itse haluaa, toisten painostus tai ikä ei ole syy seurustelun aloittamiseen. Seurustelu on nuorille aikaa oppia tuntemaan itseään sekä seurustelukumppaniaan. Molemmat voivat oppia minkälainen ihminen on juuri sellainen, jota itse kaipaa vierelleen. Nuorena aloitetut seurustelusuhteet eivät usein kestä pitkään, joten on myös tärkeää miettiä, kuinka seurustelusuhde on syytä lopettaa. Kunnioittamalla toisen tunteita ja olemalla huomaavainen voi säästää monet sydänsurut. Kristillinen ajatus siitä, että tekee muille sen, mitä tahtois tehtävän itselleen voi päteä myös tässä tilanteessa. Koska liikutaan alueella, joka koskee väistämättä jokaisen ihmisen herkimpiä tunteita ei voida välttyä pahalta mieleltä. Siksi tulee erityisesti muistaa toisen ihmisen tunteet.

Parisuhde on jo seurustelusuhdetta vakavampi ihmissuhde. Parisuhteeseen sitoutuessaan sen kumpikin osapuoli tietää mihin ryhtyy. Parisuhde on kahden rakastavan ihmisen välinen suhde, jota molempien tulee hoitaa ja vaalia, jotta se säilyy ja pysyy hyvänä. Parisuhteen päämäärä on yleensä pitkäikäisyys ja vakiintuminen kihlauksen ja avioliiton kautta. Parisuhde on turvallinen pohja ajatella perustaa perhe, kun molemmat ovat sitoutuneet toisiinsa ja suhteeseensa. Parisuhteeseen kuuluvat niin rakkaudentäyteiset onnenhetket, kuin riidatkin. Suhteeseen täytyy mahtua molempien osapuolien tunteet, niin pahat kuin hyvätkin. Parisuhteen peruspilari on toisen kunnioitus ja hyväksyminen. Rakkaus tarvitsee tekojen lisäksi lujaa tahtoa säilykseen parhaassakin parisuhteessa.

AVAINKOHTIA:

- seurustelu on aikaa oppia tuntemaan itseään sekä seurustelukumppaniaan, seurustelun kautta oppii, minkälaista ihmistä kaipaa vierelleen.
- parisuhde vaatii sen molemmilta osapuolilta sitoutumista ja työtä suhteen onnistumisen eteen.
- seurustellessaan tai ollessaan parisuhteessa ei ole enää vastuussa vain itseltään ja omista tunteistaan, vaan on ajateltava myös kumppania.

keskustelukysymyksiä ryhmälle:

mitä eroa on seurustelulla ja parisuhteella?

missä vaiheessa seurustelu muuttuu parisuhteeksi?

mitä kuuluu hyvään seurustelusuhteeseen?

miten seurustelusuhde tulee päättyä?

TEHTÄVIÄ:

1. seurustelun kymmenen käskyä

Jaa nuoret pienryhmiin. Jokainen ryhmä laatii seurustelun 10 käskyä. Käskyjen tulee olla sellaisia, että ne tähtäävät hyvään ja tasapainoiseen seurustelusuhteeseen kummankin osapuolen kannalta. Käskyjen valmistuttua ne käydään läpi (vaihtoehtoisesti iltaohjelmassa) ja niistä keskustellaan koko ryhmän kesken. Jos aikaa on koko ryhmä voi vielä valita kaikkien käskyjen joukosta kymmenen tai viisi parasta/tärkeintä.

2. Arkea ja juhlaa

Jaa nuoret pienryhmiin. Kirjoita lapuille valmiiksi arkisia parisuhteen riita-aiheita. (Esim. tiskivuorot, lastenkasvatus, roskien vienti, koiran lenkitys yms.) Jaa jokaiselle ryhmälle kaksi lappua. Pyydä ryhmiä valmistamaan molemmista tilanteista pieni näytelmä. Toisesta tilanteesta niin, että se on ratkaistu hyvin ja toisesta huonosti. Esittäkää näytelmät tunnilla tai iltaohjelmassa ja käykää tilanteet keskustellen läpi. Mikä oli hoidettu hyvin, mikä huonosti?

Kihlaus & avioliitto

Ennen vanhaan kihlaukseen ja avioliiton solmimiseen liittyi paljon lakeja, säädöksiä ja kirjoittamattomia sääntöjä. Nykyään kuitenkin suurin osa niistä on unohdettu. Yksi tärkeimmistä avioliiton ajatuksista on edelleen kirjattuna lakiin. Lain mukaan ”nainen ja mies, jotka ovat sopineet menevänsä avioliittoon keskenään, ovat kihlautuneet.” Kihlaus on siis lupaus avioliitosta. Vaikkei häitä vietettäisikään nopeasti kihlauksen jälkeen, edelleen on tavallista, että kihlautunut pari on sitoutunut toisiinsa ja elää elämää yhdessä saman katon alla. Sormus on merkki sitoutumisesta ja samalla lisää turvallisuudentunnetta suhteessa. Koska kihlaus ei ole juridinen tila, sen purkamiseen ei vaadi minkäänlaisia toimenpiteitä. Se ei kuitenkaan tarkoita, että kihlautua tulisi huvia vuoksi. Kihlaus tarkoittaa aina syvää sitoumusta ja lupauksia tulevasta avioliitosta.

Avo- ja avioliitolla on keskenään suuri ero. Avoliitto ei ole juridinen liitto, eikä siihen liity parin keskinäisiä oikeuksia eikä velvollisuuksia. Sen sijaan avioliitto on myös lainsäädännöllä rakennettu turvalliseksi perustaksi perheelle. Avioliitto vaikuttaa erityisesti puolisoitten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, eikä lasten asemaan perheessä. Aviopuolisoilla on velvollisuus huolehtia toisistaan ja yhteisistä lapsista. Aviopuolisot ovat toistensa lähimpiä sukulaisia, joka otetaan huomioon muunmuassa perintöverotuksessa ja sairaanhoidon toimenpiteissä, mikäli toiselle puolisolle tapahtuu jotakin.

Kristillinen kirkko tunnustaa avioliitoiksi myös sellaiset liitot, jotka ovat solmitut muun muassa maistraatissa. Sellaiselle vihkimykselle on halutessaan mahdollista saada erikseen kirkollinen siunaus jos kirkollinen vihkiminen ei jostain syystä ole mahdollista. Kristillinen käsitys avioliitosta on elinikäinen. Onnistuakseen jokainen avioliitto tarvitsee runsaan rakkauden lisäksi paljon vaivan näköä molemmilta puolisoilta.

AVAINKOHTIA:

- kihlaus on lupaus avioliitosta.
- avioliitto on turvallinen perheen perusta ja sen tulisi tähdätä elinikäiseen sitoutumiseen.

keskustelukysymyksiä ryhmälle:

mitä eroa on avo- ja avioliitolla?

mitä avoliitto on tarkoittanut ennen ja mitä se tarkoittaa nyt?

miksi nykyään monet liitot päättyvät eroon?

mitä kuuluu hyvään avo- tai avioliittoon?

mitä hyvä ihmissuhde vaatii pysyäkseen

kunnossa?

TEHTÄVIÄ:

1. Häät

Järjestäkää leirihäät. Tämä on hauska tapa opettaa nuorille vihkikaava. Järjestäkää leirille kirkkotila, valitkaa nuorista pappi, morsian ja sulhanen. Loput leiriläisistä voivat valita itselleen sopivan roolin. Kaikkien on päästävä mukaan, mutta ketään ei saa pakottaa turhan näkyvään rooliin.

2. Morsiusmessu

Jos leirihäät tuntuvat liian suurilta järjestää, voitte ryhmässä suunnitella morsiusmessun kaavan.

Seksuaalisuus

Seksuaalisuus ja seksi mielletään usein synonyymeiksi, se on kuitenkin hyvin virheellinen kuvitelma. Seksuaalisuus on laaja käsite, joka voidaan jakaa karkeasti kolmeen ulottuvuuteen, ajattelun tasolle, tunteen tasolle sekä biologian tasolle. Näitä kolmea tasoa ei kuitenkaan voi erottaa toisistaan vaan ne vaikuttavat yhtenä kokonaisuutena persoonassa, läpi elämän.

Seksuaalisuus on sisäinen ominaisuus, joka löytyy jokaisesta meistä. Se on vahva osa minuutta sekä keskeinen osa persoonallisuutta ja se muokkautuu jokaisen yksilön omien kokemusten, yhteisön tapojen ja kulttuurinormien mukaan. Seksuaalisuus liittyy kiinteästi itsetuntoon ja itsensä hyväksymiseen. Tämän takia nuorten on erittäin tärkeää saada laadukasta ja leimaamatonta seksuaalikasvatusta. Seksuaalisuuden avulla ihminen käy läpi monia kysymyksiä, kuten olenko rakastettu, hyväksytty ja riittävä. Se tyydyttää myös jokaisen ihmisen kokemia itsensä arvokkaaksi tuntemisen ja rakastetuksi tuleminen tarpeita.

Ajattelun tasolla seksuaalisuus on muun muassa asenteita ja arvoja, eettisiä ja uskonnollisia periaatteita, uskomuksia ja luuloja, pohdintaa ja päätöksiä. Rippikoulussa toteutettavassa seksuaalikasvatuksessa tulisi erityisesti kiinnittää huomiota

eettiseen ja uskonnollisiin periaatteisiin. Uskonnolliseksi periaatteeksi luterilaisuudessa voi nousta mm. toisen ihmisen kunnioittaminen sekä pyyteetön halu tehdä toiselle hyvää. Tunnetason seksuaalisuus ilmenee myös muina tunteina kuin nautintona, keskeisimpinä mainitaan usein rakkaus ja hellyys. Tunnetasolla seksuaalisuuteen liittyy myös pelko, häpeä, syyllisyys, ahdistus ja muut vastaavat tunteet, niitä voi oppia kaikesta huolimatta hallitsemaan. Läheisyys ja yhteenkuuluvuus ovat myös seksuaalisuuteen kiinteästi liittyviä tunteita. Seksuaalisuuteen kuuluva tunnepuoli on hyvässä suhteessa uskomaton voimavara, mutta siinä piilevät myös vaaranpaikat. Siksi jokainen ihmissuhde tarvitsee onnistuakseen huolenpitoa. Syvät ihmissuhteet kulkevat perustarpeiden äärellä ja siksi päättyessään huonosti voivat aiheuttaa vakavia ongelmia ihmisen psyykelle. Biologisesti seksuaalisuus on ihmisen vietti lisääntyä, siihen liittyvät kuitenkin myös erottamattomasti kehitysvaiheeseen ja ikätasoon sidonnaiset tarpeet ja tehtävät. ”Sukukypsyys” ei suinkaan tarkoita henkistä valmiutta seksiin tai seksuaaliseen suhteeseen.

AVAINKOHTIA:

- seksuaalisuus on upea ja luonnollinen osa jokaista ihmistä.
- Seksuaalisuus on eri asia kuin seksi.
- vaikka seksuaalisuus on osa meitä jokaista ja se pikkuhiljaa heräilee rippikouluiässä, se ei tarkoita sitä, että on valmis seksuaaliseen kanssakäymiseen toisen ihmisen kanssa.

keskustelukysymyksiä ryhmälle:

mitä seksuaalisuus on?

mikä kertoo siitä, että on valmis seksuaaliseen kanssakäymiseen?

mitä tunteita voi liittyä seksuaalisuuteen?

TEHTÄVIÄ:

1. Ilman fysiikkaa...

Pohtikaa koko ryhmän kesken tai poika/tyttö-ryhmissä mikä on ihmisessä seksikäs/viehättävää, kun MITÄÄN FYYSISTÄ ominaisuutta ei saa mainita?

2. Ohjaaja kirjoittaa etukäteen lapuille/itselleen ylös seksuaalisuuden eri ilmene-
mismuotoja, kuten: kädestä pitäminen, suukottelu, hyväily jne. Pohtikaa ryhmässä
mihin ikäkauteen tai mihinvaiheeseen parisuhdetta eri ilmenemismuodot kuuluvat.
Herätä keskustelua!

Media ja seksuaalisuus

Tämän päivän mediassa seksuaalisuus on ylikorostunutta. Mainostajat käyttävät surutta hyväkseen paljasta pintaa, kauneutta ja komeutta. Iltapäivälehtien lööpit saavat yllättävän usein jopa pornografisia piirteitä. Tänä päivänä nuorten ”toinen koti” on internetissä, jossa yliseksuaalinen tai pornografinen materiaali suorastaan hyppää silmille, joskus jopa aivan tahtomatta.

Nuorten kanssa on hyvä tehdä selvä ero todellisuuden ja median antaman kuvan välille. Television monet saippuasarjat ja viimeistä huutoa olevat elokuvat antavat seurustelusta ja seksistä erittäin vääristyneen kuvan. Tunteet ovat usein joko ylikorostuneita, tai niitä ei ole ollenkaan. Ihmissuhteet keskittyvät seksuaalisen halun tyydyttämiseen eivätkä todellisiin tunteisiin tai kiintymykseen. Rippikouluikäinen nuori tarvitsee elämäänsä aikuisia, jotka voivat tukea nuorta näiden asioiden käsittelyssä. Median kritisoimisen ja kyseenalaistamisen taidot ovat tärkeitä tässä informaatioviidakossa.

Mediassa esitetyillä mainoksilla tai ohjelmilla on myös valtava vaikutus nuorten itsetuntoon. Mainoksissa nähdyt täydelliset miehet ja naiset luovat nuorille kohtuuttomia paineita, muun muassa ulkonäön suhteen. Onkin hyvä myös keskustella nuorten kanssa median käyttämästä retusoinnista, jos mahdollista, näyttää nuorille yksi ”ennen ja jälkeen” tyyppinen kuva mainoksien malleista..

AVAINKOHTIA:

- Mediassa esitetty kuva seksuaalisuudesta ei ole realistinen ja sitä tulee tarkastella kriittisesti.
- Mediassa asetetut mies- ja naisihanteet ovat yli-inhimillisiä, eikä niitä voi, eikä tarvitse pitää esikuvinaan.

keskustelukysymyksiä ryhmälle:

miksi seksi/seksuaalisuus myy?

miltä mediasta huokuva seksuaalisuus tuntuu?

TEHTÄVIÄ:

1. Uudet mainokset

Tarvitset vanhoja aikakauslehtiä. Jaa ryhmä pienryhmiin tai työskentele koko ryhmän kanssa. Etsikää lehdistä mainoksia, joissa tuotetta mainostetaan seksuaalisuuden/ihmiskehon kautta. Miettikää miten samaa tuotetta voisi mainostaa ilman kyseistä vivahdetta?

Raamattu ja rakkaus

Rakkaus ei ole uusi asia, eikä vain tämän maailmanajan ilmiö. Jo Raamatussa puhutaan paljon rakkaudesta ja miehen ja naisen välisestä suhteesta. Luodessaan miehen ja naisen Jumala totesi, ettei ihmisen ole hyvä olla yksin, siksi Hän loi miehen ja naisen kumppaneiksi. Erityinen suhde luotiin miehen ja naisen välille, Jumala antoi meille rakkauden.

Rakkaus ja seksuaalisuus ovat asioita, jotka ovat vaikuttaneet ihmisessä alusta asti. Ne ovat lahja Jumalalta. Rakkaudesta ja seksuaalisuudesta kuuluu ja saa nauttia. Ihmisten tehtävänä on opetella käyttämään näitä lahjoja oikein ja vastuullisesti. Ne ovat meille ilona ja rikkautena, eivät kiusaksi ja riesaksi. Rakkaus, jota Jumala toi-

voo meidän toteuttavan on pyyteetöntä. Rakkauteen kuuluu erottamattomasti halu tehdä ja tuottaa puolisolleen hyvää.

AVAINKOHTIA:

- Rakkaus/seksuaalisuus ei ole vain tämän päivän ilmiö, ne molemmat ovat läsnä jo Raamatussa.
- Seksuaalisuus ja tunteet ovat Jumalan lahja ihmisille ja niistä saa nauttia.

TEHTÄVIÄ:

1. Etsi rakkaus Raamatusta

Anna nuorille seuraavat Raamatunkohdat:

Laulujen laulu 4:8-11

Laulujen laulu 8:6-7

Ensimmäinen kirje korinttilaisille 13:1-7,13

Lukekaa kohdat ääneen. Pohtikaa mitä eroa on nykyisellä rakkauden ilmaisulla Raamatunaikaiseen verrattuna.

2. Luotu rakastamaan

Lukekaa luomiskertomuksesta osa 1.moos 2:15-24. Pohtikaa miten rakkaus näkyy tässä kertomuksessa. Kylkiluusta luominen = kumppanuus.

Vapaus & vastuu

Kun tuntee olevansa valmis ottamaan vapauden tehdä jotakin hauskaa, siihen liittyy väistämättä myös vastuu. Näin on myös puhuttaessa seurustelusta ja seksistä.

Tässä tapauksessa vastuu liittyy toiseen ihmiseen ja mahdolliseen uuteen elämään. Nuori ei ole vastuussa vain itsestään, vaan kantaa vastuuta myös toisen ihmisen tunteista. Omalla käyttäytymisellään voi aiheuttaa syvät haavat kumppaniin, jos ei muista kuinka toista ihmistä tulee kunnioittaa ja kohdella. Vastuussa on kyse omasta kypsyydestä käsitellä asioita. Jos tuntuu, että seurusteluun ja seksiin liittyvät asiat ovat noloja, ne naurattavat kovasti tai niistä ei uskaltaisi keskustella kumppaninsa kanssa aiheeseen liittyvistä asioista, kuten ehkäisystä on syytä miettiä onko ollenkaan aika ottaa tätä vapautta.

AVAINKOHTIA:

- Kun on valmis ottamaan vapauden seurustella/harrastaa seksiä, pitää olla valmis ottamaan vastuu toisesta ihmisestä sekä molempien tunteista.
- Vastuu omasta käytöksestä ja toisen ihmisen kunnioittamisesta.

keskustelukysymyksiä ryhmälle:

kuka opettaa nuorta kantamaan vastuuta?

puhutaanko asiasta tarpeeksi kotona/koulussa?

mitä vastuu toisen tunteista tarkoittaa?

onko 15-vuotias kypsä äidiksi/isäksi,

miksi/miksi ei?

Nuoren oma hyvinvointi

Asioissa, jotka liittyvät seurusteluun ja seksuaalisuuteen on tärkeintä muistaa kuunnella omaa itseä. Jokaisella on itsemääräämisoikeus teoistaan, tunteistaan ja kehostaan. Toisten painostukseen tai ajatukseen ”kun kaikki muutkin” on turha sortua. Suomessa seurustelun aloittamisen ja neitsyyden menettämisen ikähaarukat vaihtelevat hurjasti. Koskaan emme ole kuulleet, että joku katuisi aloittaneensa seurustelun tai seksuaalisen kanssakäymisen liian myöhään, päinvastoin, on monia, jotka katuvat aloittaneensa liian aikaisin. On hyvä miettiä mihin on itse valmis ja mistä mahdollisesti joutuu kantamaan vastuun aloittaessaan seurustelua ja sukupuolista kanssakäymistä. Avain asemassa olet sinä itse!

AVAINKOHTIA:

- Jokaisella on oikeus ja velvollisuus sanoa EI kun tuntuu siltä.
- On kuunneltava omaa itseä ja toimittava niin kuin parhaalta tuntuu.
- Ei ole kiire, kaikki aikanaan.
- Kehittyminen on yksilöllistä! Kaikki eivät etene samaa tahtia.

Aiheen kokoavia tehtäviä

Aiheen voi koota monella tapaa yhteen, joko tunnin lopuksi tai illan päätteeksi iltaohjelmassa. Tässä muutama esimerkki, miten voit koota aiheen nuorten kanssa yhteen.

1. Ihmissuhdeverkko

tarvitset ison lankarullan, mieluiten paksua lankaa. Aseta nuoret ympyrään seiso-
maan tunnin päätteeksi. Lankarullaa on tarkoitus heittää piirissä ristiinrastiin niin,
että lopulta jokaisella on kädessään osa lankaa. Heittäjän on sanottava yksi sana tai
asia, joka tulee mieleen tai jonka on oppinut kuluneen tunnin aikana. Voit itse
aloittaa heittämisen. Ympyrään muodostuu hämähäkinseittä muistuttava verkko,
joka on ”ihmissuhdeverkko”. Tehtävä puretaan niin, että rippikoululaisille selite-
tään kyseisen verkon olevan turvallinen pohja ihmissuhteelle, verkko muodostuu
tunteista ja ilmapiiristä, joka kahden ihmisen välillä vaikuttaa muunmuassa luotta-
muksesta, kiintymyksestä, välittämisestä ja kunnioituksesta. Jos aikaa on, voitte
purkaa verkon samaan tapaan heittelemällä lankarullaa järjestyksessä, niin että se
palaa ohjaajalle.

2. Kysymysboksi

Turvallinen ja anonyymi kysymysboksi on hyödyllinen kokoava tehtävä, jossa usein
pääsee vielä puuttumaan virheellisiin käsityksiin seksistä ja seksuaalisuudesta. Tar-
vitset mielellään läpinäkymättömän laatikon, johon pääsee tiputtamaan paperilap-
puja sisälle, sekä pieniä paperilappuja rippikoululaisille annettavaksi. Esittele tun-
nin lopussa kysymysboksi rippikoululaisille. Kysymysboksiin saa jättää ihan mitä
tahansa kysymyksiä päivän aiheeseen liittyen. Kysymykset käydään yhdessä läpi
illan iltaohjelmassa. Ohjaajat käyvät kysymykset läpi etukäteen ja pidättävät oikeu-
den muuttaa tai poistaa kysymyksiä. Joissain tapauksissa on tarpeellista asettaa
sääntö, että jokaisen on laitettava kysymysboksiin vähintään yksi kysymys. Silloin
kynnys boksiin menemiseen ei ole suuri, kun kaikki on velvoitettu. Usein silloin
kysymyksiä tulee yllättäen enemmän.

3. Sananselityspeli

Voidaan toteuttaa joko tunnin lopuksi tai illalla iltaohjelman yhteydessä. Ohjaaja kerää valmiiksi lapuille keskeisiä sanoja tunnistusta, sanat voi valita itse. Sananselitystä voidaan pelata kahdella tavalla. Joko nuori nostaa kiposta lapun ja hänen pitää osata selittää mitä sana tarkoittaa TAI lapun nostajan pitää esittää sana toisille pantomiiminä. Sanat voi valita tarkoituksenmukaisesti, riippuen siitä kumpaa pelitapaa käyttää.

4. Jatka lauseita..

Tämä tehtävä voidaan tehdä tunnin lopussa, joko koko ryhmän kanssa, pienryhmissä tai yksilötehtävänä. Ohjaaja voi miettiä juuri omaan tuntiinsa sopivat alkulauseet, alla muutama esimerkki. Ohjaaja voi joko monistaa rippikoululaisille/ryhmille paperit, jossa jatkettavat lauseet ovat tai ne voidaan mahdollisuuksien mukaan kirjoittaa taululle, josta kaikki ne näkevät. Lauseen alkuja voi kehitellä myös nuorten kanssa lisää, jos ryhmä innostuu tehtävästä.

Tunnen itseni naiselliseksi/miehekkääksi kun...

Tytöissä/pojissa tykkään...

Koen loukkaavana kun...

Tytöt/pojat ovat...

5. Rakkauden esirukous

Työskentelyn voi päättää myös rukoukseen. Jaa nuorille laput, joihin pyydät heitä kirjoittamaan asioita rakkaudesta, seurustelusta ja ihmissuhteista, joiden puolesta he haluaisivat rukoilla. Voit koostaa rukouksen iltaohjelmaan tai iltahartauteen. Jos ryhmä ei lähde mukaan voit käyttää valmista rukousta.

(Rakas Jumala

Sinä olet rakastanut meitä enemmän kuin
voimme käsittää, olet antanut meille myös
kyvyn rakastaa toinen toistamme. Tiedät,
ettei se aina ole helppoa. Anna meille

viisautta käyttää Sinun lahjaasi oikein ja
voimia levittää lähimmäisenrakkautta
ympärillemme, missä ikinä kuljemmekin. Ole
tukenamme silloin kun on erityisen vaikeaa
rakastaa ja kannaa meitä kun joku loukkaa
meitä. Amen.)

Työskentelyn rakentaminen

Voit koota työskentelyn mieleiselläsi tavalla käyttäen kirjasessa esiteltyjä tehtäviä sekä keskustelukysymyksiä aihekokonaisuuksista ja yhdistelemällä niitä vapaasti tehtäviin ja kokonaisuuksiin, joita olet tottunut käyttämään aihetta käsitellessäsi. Tässä kirjasessa olevat materiaalit on koottu niin, että niiden käsittely ja oppiminen rakentuvat keskustelun sekä nuorten oman ajattelun varaan. Suurin hyöty materiaalista syntyy, kun ohjaaja ja nuoret voivat keskustella aiheista avoimesti ja luottamuksellisessa ilmapiirissä. Aiheen käsittelyyn on myös hyvä varata tarpeeksi aikaa. Aihetta voi käsitellä nuorten kanssa useammassa lyhyemmässä työskentelyssä, jos pitkä työskentely aiheen tiimoilla ei tunnu rippikouluryhmälle sopivalta.

Työskentelyt on tarkoitus rakentaa niin, että keskustelun viriämiselle yritetään luoda parhaat mahdolliset lähtökohdat. Työskentely alkaa aiheeseen virittävällä tehtävällä, jolla on tarkoitus herättää nuorissa ajatuksia ja rohkaista heitä aktiivisesti osallistumaan työskentelyn toimintaan. Työskentelyn aikana on tärkeää osallistaa nuoria ja linkittää käsiteltävät aiheet kiinteästi nuorten elämään. Silloin mahdollistamme nuorille suotuisimman ilmapiirin tarkastella ja muokata omia sisäisiä mallejaan ja näin oppia uutta. Työskentelyn päätteeksi on hyvä tuoda käsitellyt aiheet yhteen ja tuottaa kokoava tehtävä. Kokoavan tehtävän olisi hyvä olla osallistava, jotta nuoret itse voivat miettiä, mitä työskentely on heille opettanut. Koska käsiteltävä aihealue on huomattavan laaja olisi nuorten kanssa aiheeseen palaaminen hyödyllistä. Päivän aikana toteutettuja työskentelyitä voidaan mahdollisuuksien mukaan käsitellä vielä esimerkiksi illalla aiheeseen liittyvän iltaohjelman kautta.

LÄHDEKIRJALLISUUTTA:

Katriina Bildjuschkin, Ari Malmberg:

Kerro meille seksistä, nuoren seksuaalikasvatus.

Liisa Kettunen:

Kyllä vai ei, Murrosikäisestä aikuiseksi.

Liisa Martikainen (toim.):

Minä nuori nainen & Minä nuori mies.

Marja Airola, Anne Tarsalainen:

Murkkuelämää.

Raisa Cacciatore:

Huomenna pannaan pussauskoppiin.

Tiina Lehtinen, Paula Turunen, Anu-Elina Väkeväinen:

Elämä pelissä, Kirja nuoruudesta nuorelle.